

2
клас

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

Хрестоматія

ЧИТАЄМО

на канікулах

2
клас

Для використання
протягом усього року

Хрестоматія

Читаємо

на канікулах

2
клас

УДК 291.337

Ч-69

Читаємо на канікулах: Хрестоматія для 2 класу/ Упоряд.
Ч-96 М. О. Володарська. — Харків: Видавництво «Ранок», 2019.— 208 с.

ISBN 978-617-09-3328-7

Хрестоматія містить твори провідних класиків української та світової літератури, народні казки, загадки, прислів'я тощо. Книга сприятиме вдосконаленню навичок читання, розвитку уваги, пам'яті та уяви, вихованню доброго літературного смаку та любові до рідного слова.

Видання призначено для учнів 2 класу.

УДК 291.337

Навчальне видання 0199007У Підписано до друку 07.03.2019.

Формат 70×90/16. Папір офсетний.

Упорядник **ВОЛОДАРСЬКА** Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.

Марина Олександрівна Ум. друк. арк. 15,16.

ЧИТАЄМО НА КАНІКУЛАХ:
Хрестоматія для 2 класу

ТОВ Видавництво «Ранок»,
вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5215 від 22.09.2016.

Для листів: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145.

Провідний редактор *Г. Ю. Рогінська*

Коректор *Н. В. Красна*

Макет, верстка *В. В. Лукашова*

Художник *О. В. Зеркалій*

E-mail: office@ranok.com.ua

Тел. (057) 719-48-65,

тел./факс (057) 719-58-67.

З питань реалізації: (057) 727-70-80.

E-mail: commerce@ranok.com.ua

Регіональні представництва
видавництва «Ранок»:

Київ – тел. (044) 229-84-01,

e-mail: office.kyiv@ranok.com.ua,

Львів – тел. (067) 269-00-61,

e-mail: office.lviv@ranok.com.ua.

www.ranok.com.ua

**Разом дбаємо
про екологію та здоров'я**

ISBN 978-617-09-3328-7

© Володарська М. О., упоряд., 2018

© Зеркалій О. В., іл., 2018

© ТОВ Видавництво «Ранок», 2019

ПРИВІТ, ДРУЗІ!

Перед вами — розгорнута книга. А це означає, що ви стоїте на початку найцікавішої мандрівки — у світ дитячої літератури.

Пройшовши стежинками віршів, загадок та пісеньок, дорогами казок і оповідань, ви познайомитесь із творчістю талановитих письменників, потоваришуєте з різними літературними героями. Багато з них неодмінно стануть вашими улюбленими авторами та персонажами.

Чим саме дивовижна ця мандрівка? Тим, що ви вперше вирушаєте в неї самі. А книга стане вашим провідником і добрим другом.

Успіхів вам, діти!

ПОРАДИ ЧИТАЧЕВІ

Перед тим як розкрити книгу, приберіть іграшки, вимкніть телевізор та комп'ютер, щоб вони не відволікали вас від читання.

Улаштуйтеся зручніше у кріслі або за столом. Ніколи не читайте лежачи.

Місце, де ви читаєте, має бути добре освітлене.

Спочатку ознайомтеся зі змістом, оберіть твір.

Читайте вголос, не поспішаючи, щоб добре розуміти, про що читаєте.

Розкажіть про події та героїв, із якими познайомилися на сторінках книги, друзям.

Зробіть книжці подарунок — гарну, яскраву закладку.

Я ЧИТАЮ
ЗДЛЮБКИ

П. Воронько

КІТ В ЧОБОТЯХ

— «Кіт в чоботях» —

гарна казка,—

Прочитавши, мовив кіт.

До шевця прибіг:

— Будь ласка,

Чобітки поший як слід.

Швець пошив.

Узувся Вася,

Підківками стукотить.

Як до мишки

він не крався,

Та почує — зникне вмить.

Кіт в чоботях —

це чудово,

Ще й як шпори — красень кіт!

Та котові йти

на лови,

Мабуть, краще без чобіт.

НАЙГАРНІША МАМА

Випало Совеня із гнізда та й повзає. Далеко забилось, не може знайти рідного гнізда. Побачили птахи маленького — некрасивого, з великою голівкою, вухатого, банькатого, жовторотого. Побачили та й питають, дивуючись:

— Хто ти такий, де ти взявся?

— Я Совеня,— відповідає мале.— Я випало з гнізда, не вмію ще літати і вдень дуже погано бачу. Я шукаю маму.

— Хто ж твоя мама? — питає Соловей.

— Моя мама Сова,— гордо відповідає Совеня.

— Яка ж вона? — питає Дятел.

— Моя мама найгарніша.

— Розкажи, яка ж вона,— питає Дрізд.

— У неї голова, вуха й очі такі, як у мене,— відповідає з гордістю Совеня.

— Ха-ха-ха! — зареготали Соловей, Дятел і Дрізд.— Та ти ж потвора. Виходить, і мати твоя така сама потвора.

— Неправда! — закричало Совеня.— Мама в мене найгарніша!

Почула його крик Сова, прилетіла потихеньку, взяла Совеня за лапку й повела до рідного гнізда. Совеня уважно подивилося на свою маму: вона була найгарніша.

— Ха-ха-ха! — зареготали Соловей, Дятел і Дрізд.— Та ти ж потвора. Виходить, і мати твоя така сама потвора.

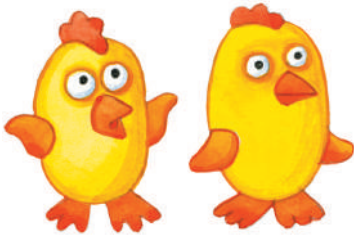
— Неправда! — закричало Совеня.— Мама в мене найгарніша!

Почула його крик Сова, прилетіла потихеньку, взяла Совеня за лапку й повела до рідного гнізда. Совеня уважно подивилося на свою маму: вона була найгарніша.

ПІВНЕВА СІМЕЙКА

Немає пластиліну?
Дістану добру глину.
Із неї виліплю курчат
І півня-забіяку.

Курчата всі навітікача
Від півня з переляку.
Тоді зліплю я квочку
І посаджу в куточку.

— Квох-квох! —
Вона позве малих
І гордо стане поміж
них.

А півень лапами гребне:
— Ко-ко!.. Знайду зернята,
Ану ж бо слухайте мене,
Бо треба слухать тата!..

І. Сенченко

ДЕ СІМ ГОСПОДИНЬ, ТАМ ХАТА НЕМЕТЕНА

У нас в хаті небагато дівчаток. Тільки Оксана, та Юля, та Марина, та Христя, та Катря, та Оля, та Ліна... Порахуйте, скільки їх? Мама каже:

— Оксано, хату підмети!

— Добре,— обзивається Оксана, та тільки мама за двері — кричить: — Юлько, хату підмети! Кому кажу!

А Юля відповідає:

— І не подумаю. Хіба немає меншого за мене? Он Христя. Чуєш, Христе? Хату підмети — мама сказала!

— А чого це мені підмітати? — розсердилася Христя.— Я он і місяць тому підмітала, і ще раніше — влітку... Я не хочу. Я не маленька. Он Катря без діла сидить. Чуєш, Катре, хату підмети!

— Еге, яка,— обізвалася Катря.— А ось і не підмету. То тобі Христя ска-

зала, щоб підмела. Тай Олька у нас є. Чого це Ольці така полегкість, що вона ніколи й за віника не візьметься? Чуєш, Олько, кидай свої ляльки. Віник бери. Хату підмітай!

— Оце ще мені лихо,— захлипала Оля.— Все Олько та Олько! Он Лінка ніколи нічого не робить. Кажуть: маленька. А яка вона маленька, коли їй вже п'ять років? Хай привчається, а то виросте і не знатиме, як мамі допомагати. Чуєш, Лінко, віник бери!

Ліна не опиралася. Взяла віник і як почала підмітати! Кушпелу таку збила, що і в хаті нічого не видно. Зайшла мама. Взялася за серце:

— Лишенько моє, лишенько! Правду люди кажуть: де сім господинь, там хата неметена.

Мала бджілка, але й та працює.

ФУТБОЛ

У дворі великий галас:
Пес Бровко і кіт Мурко
Поганять м'яча зібрались
Там, де грядка з часником.
— Гав! Няв! Перейняв!
Хто це гам такий здійняв?
Це курчата і качата
Позбігались вболівать:
— Ців! Кудлатий, не зівати!
— Кря! Вусаню, так тримать!

— Няв! Гав! Проморгав!
Хто з них виграв, хто програв?
А ніхто.
Бо вже з хатини
Із ганчіркою в руці
Поспішала господиня
Віншувати молодців.
— Ой! Няв!
— А щоб знав!
— Скаву! Гав! — пошкандибав...
І кудлатий, і вусатий —
Кожен гру запам'ятав.

ЛЮБИТЬ КНИГУ!

Не дуже любив книгу Василько. І не дуже чемно з нею поводився. От він одного вечора ліг та й узяв книжку перед сном почитати. А Василько знав, що лежачи книжку читати не можна, бо псується зір і псується книжка. Лежить Василько, читає — і задрімав.

А книжка — бух! — на підлогу. Аркуші в книжці й пожмакалися. Добре заснув Василько, так міцно, що й од «бух!» не прокинувся. І сниться Василькові, що він сам книжка. От бере його, книжку-Василька, Оленка, що теж не поважає книжку, бере, читає й водночас обідає. Борщ із ложки — кап! — та на Василька-книжку. Йому пече, йому неприємно, що на нього борщ капає, та нічого не вдіє Василько, бо він — книжка.

А потім ухопили Василька-книжку Мишко і Вова та давай на ньому різні

дурниці писати: «Читав Вова», «Цікава книжка», «Колька — дурень» — отаке понаписували. Так ніби хтось у грязюку перо вмочив та й бруднить і грязнить Василька-книжку!

Далі ще гірше!

Оленка почала Василька-книжку ножицями різати — малюнки вирізати. Болить Василькові, аж «рятуйте!» хоче крикнути...

Тільки-но Оленка ножиці прийняла, як хтось гарячу праску поставив на Василька-книжку. Дим із його йде! Пече йому!

Уже Василько не книжка, а саме шмаття... Так гірко та боляче зробилося, що він аж прокинувся.

— Ой, що зі мною зробили?!

А потім, здогадавшись, що то був тільки сон, зітхнув. А зітхнувши, подумав та й гасло про книжку склав:

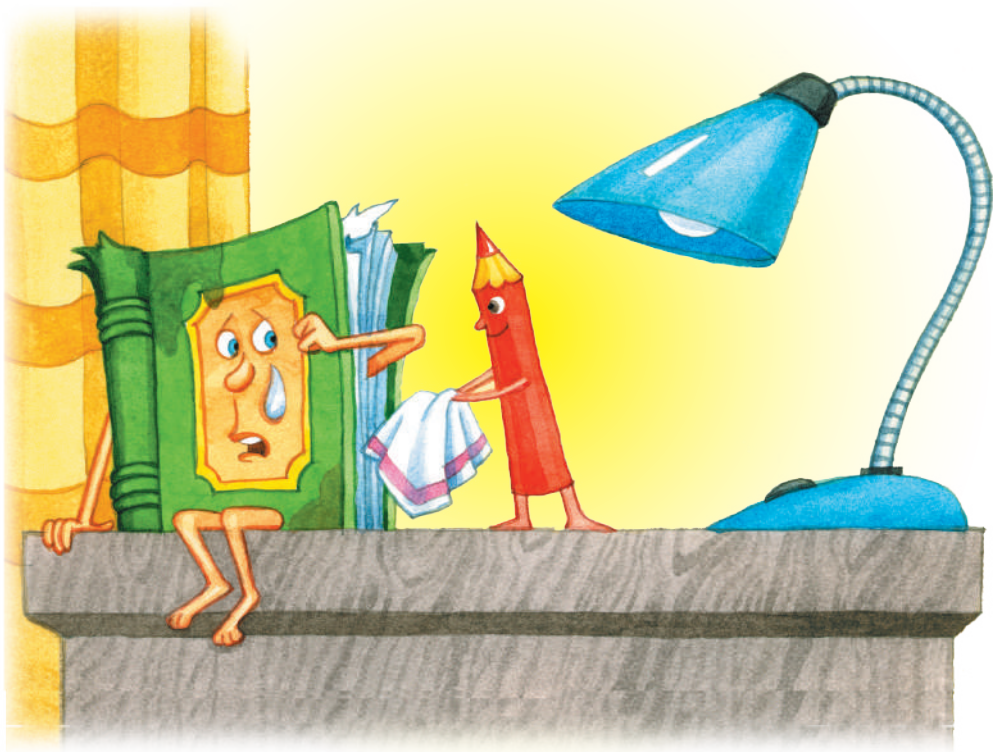
— Бережи книжку — це твій друг!

М. Пригара

ПРО КНИЖКУ

Книжка скаржилась Мар'яні:
— Я у тебе не в пошані.
Звідкіля це на мені
Плями сині та масні?

Подивися, от сторінка:
Намальована хатинка,
Під хатиною — маля
І написано: «Це я».

А за дві сторінки далі —
Різні звірі небувалі:
Сині, жовті та рябі,
Що й не снилися тобі.

Люди кажуть: «Ой, чия ти?
Як тепер тебе читати?
Скільки ми читали книг,
А не бачили таких!»

І. Січовик

ЧОМУ ЧЕРЕПАХА І ВОРОНА ДОВГО ЖИВУТЬ

Запросила Черепаху Ворона на день
свого народження, якій на той час випов-
нилось п'ять років.

Черепаха обійшла майже всі магазини, вибрала найкращі подарунки, поскладала до коробки, потім поставила собі на спину та й вирушила до Ворони, яка мешкала в лісі, що виднівся неподалік Дніпра.

Довго йшла Черепаха на іменини до Ворони. Кілька разів зупинялася на спочинок, аби поснідати, пообідати та повечеряти. А ще треба було поспати.

Минуло чимало часу, нарешті Черепаха переступила поріг своєї приятельки.

А у Ворони саме в цей час у розпалі день народження.

— Хух! Як вчасно я потрапила на свято. Щиро вітаю тебе, люба, з п'ятиріччям від дня народження. Прийми від мене скромні подарунки.

— Дякую, люба моя подруго Черепахо, за чудові подарунки. Тільки ж ти трохи запізнилася на мої іменини. Сьогодні ми з родиною і друзями відзначаємо

п'ятдесятиріччя від дня мого народження. Але яке це має значення — головне, що ми з тобою живі та здорові. Здивувалася Черепаха:

— А я, подруго, так до тебе поспішала...

Л. Мозгова

ЛІЧИЛКА

Зайчик ліг поміж ялин — один,
І хова його трава — два.
Він злякався, бо з нори — три —
Виліз лис і зуби щирить — чотири.
Вушка в зайчика тремтять — п'ять,
Лис його, напевне, з'їсть — шість,
Треба разом нам усім — сім,
Загукати хором в лісі — вісім,
І рудий поміж дерев — дев'ять —
Утече й не озирнеться — десять.

В. Сухомлинський

ПО ОДНОМУ КОВТКУ — НАЙСЛАБКІШИМ

Теплого червневого дня пішли діти до лісу. І сталося так, що тільки один Мишко взяв пляшку води, більше ніхто.

У лісі було душно. Всім хотілося пити. Вчителька й каже:

— Треба берегти воду. Немає близько ні криниці, ні струмка. Будемо давати по одному ковтку найслабкішим. А сильні й витривалі потерплять.

Поставили пляшку з водою в траві під дубом. Довго ходили в лісі, шукали квітку, про яку розповідала вчителька. У цієї квітки блакитні пелюстки, як весняне небо, а всередині — золота краплинка, мов росинка на сонці. Знайшли одну-однісіньку квітку, жаль було її зривати.

Зібралися на галявині, слухали казку вчительки, а потім кожен розповідав

свою. Пити хотілось усе дужче, але хіба міг хто наважитись підійти до пляшки? Адже подумують: ось найслабкіший! Усі трималися, терпіли. Про воду ніхто не згадував.

От сонце схилилося над лісом. З яру повіяло прохолодою. Уже й додому пора. Діти рушили додому.

Мишко ніс пляшку води. Він запитав:
— Хто хоче пити?
Усі мовчали.

За В. Осеевою

У ОДНОМУ БУДИНКУ

Жили собі в одному будинку хлопчик Ваня, дівчинка Таня, пес Барбос, качка Устя і курчатко Боська.

От одного разу повиходили всі вони у двір і посідали на лавці.

Поглянув Ваня праворуч, поглянув ліворуч, задер голову вгору. Сумно! Взяв та й смикнув за косичку Таню.

Розсердилась Таня, хотіла дати Вані здачі, та бачить, що хлопчик великий і сильний.

Ударила вона ногою Барбоса. Заскавчав Барбос, образився, вищирив зуби. Хотів укусити її, але ж Таня — хазяйка, чіпати її не можна.

Цапнув Барбос качку Устю за хвоста. Сполохалась качка, пригладила своє пір'ячко. Хотіла курчатко Боську дзьобом ударити, та роздумала.

От і запитує її Барбос:

«Чого ж це ти, качко Усте, Боську не б'єш? Курчатко слабкіше за тебе».

Качка відповідає: «Я не така дурна, як ти». А пес показує на Таню і каже: «Є дурніші за мене».

Почула Таня і сказала: «І дурніші за мене є». І подивилась на Ваню.

Озирнувся хлопчик Ваня, а позаду нього нікого немає.

МУХА-ЗВІР

Сіра муха-цокотуха
Сіла Грицеві на вухо.
Грицик чує — щось дзижчить,
Та як крикне: «Звір гарчить!»
І сміються всі з тих пір,
Що для Гриця й муха — звір.

В. Осеева

ПОМСТИЛАСЯ

Катя підійшла до свого столу і оторопіла: шухляда була висунута, нові фарби розкидані, пензлики забруднені, а на столі розтеклася калюжка брудної води.

— Олесю! — погукала Катя.— Олесю! — І, затуливши обличчя обома руками, голосно заплакала. Олесь просунув у двері круглу голову. Щоки й ніс у нього були вимазані фарбами.

— Я тобі нічого не зробив! — скоро-
мовкою сказав він.

Катя кинулася на нього з кулаками,
але братик зник за дверима й через від-
чинене вікно стрибнув у сад.

— Я тобі помщуся! — погрожувала
крізь сльози Катя.

Олесь, як мавпочка, видерся на де-
рево і, нахилившись із нижньої гілки,
показав сестрі «носа».

— Розревлася! Було б чого, а то
за якусь там фарбу! Рюмса!

— Ти в мене теж заревеш! — кричала
Катя.— Ще й як заревеш!

— Щоб я та й заплакав? Адзуськи,—
Олесь засміявся і швидко видряпався вго-
ру.— Ти спочатку піймай мене.

Нараз він оступився і повис на тон-
кій гілці. Гілка хруснула й зламалася.
Олесь упав. Катя прожогом кинулася
у сад. Вона одразу забула про свої зіпсо-
вані фарби й сварку з братом.

— Олесю! — кликала вона.— Олесю!

Братик сидів на землі і, затуляючи руками голову, злякано дивився на неї.

— Устань! Устань!

Але Олесь увібрав голову в плечі й за-
жмурився.

— Що, забився? — злякано запитувала Катя, обмацуючи Олесеві колінця.— Тримайся за мене.— Вона обняла братика за плечі і обережно поставила його на ноги.

— Тобі боляче?

Олесь кивнув і враз заплакав.

— Що, не можеш стояти? — запитала Катя.

Олесь заплакав ще голосніше й пригорнувся до сестрички.

— Я ніколи більше не братиму твої фарби... Ніколи... Ніколи... Ніколи!

Будь господарем своєму слову.

В. Скомаровський

ПАВУЧОК-ЛІСОВИЧОК

Павучок-лісовичок,
Втративши спочинок,
Сплів розкішний гамачок
З білих павутинок.
Влаштувавшись як слід
В гамаку м'якому,
Він в осінній переліт
Вирушив на ньому.
Знявся вгору над ліском,
Над грузьким болотом...
Гамачок став літаком,
Павучок — пілотом.

Добрий початок — половина
діла.

Діло майстра боїться.

БДЖІЛКА

Виручив Василько з біди бджілку. Бджілка хотіла напитися і впала в бочку з водою.

Василько кинув на воду листочок. Вилізла на нього бджілка, обсушила крильця і полетіла.

Покликала мама Василька вечеряти. Поставила на стіл молоко, мед та хліба нарізала.

Їсть Василько, а мама й каже:

— Це меду тобі назбирала бджілка, яку ти врятував.

— Одна бджілка — і стільки меду? — здивувався Василько.

— А вона всім бджілкам розповіла, ось вони й постаралися. Добра звістка швидко по світу лине.

М. Познанська

ЗДРАСТУЙ, СОНЕЧКО!

Я всміхаюсь сонечку:
— Здрастуй, золоте!
Я всміхаюсь квітоньці —
Хай вона цвіте!
Я всміхаюсь дощику —
Лийся мов з відра!
Друзям усміхаюся,
Зичу їм добра!

БІДА

Із журналу «Барвінок»

Спіткала солов'їну родину лиха година.

Випало пташеня з гнізда. Пищить воно, бідне, плаче під деревом, а злетіти не може. А тато й мама голосять над ним, побиваються.

Прибігли зайчики на той плач. Хочуть зарадити біді, порятувати маленьке. Та до гніздечка не дістануть. Що ж робити? Соловей і солов'їха літають усе та тужать.

І таки придумали зайчики-розумайчики. Той, у кого лапки найм'якші, узяв пташеня, а тоді поставали один одному на плечі. Зайчик-м'яколапчик і поклав солов'ятко до гніздечка. Тато радий, мама рада. Дякують добрим зайчикам не надякуються. Соловейко заспівав їм свою гарну-прегарну пісню. Зайчики слухали й милувалися солов'їним співом.

А. Потапова

«ЧЕМНИЙ» МИКОЛКА

Примчав Миколка до школи, не спізнився — саме перед дзвінком. Та чергова, дівчисько із червоною пов'язкою, біля дверей перейняла його. Ще й зауважила суворим голосом:

— Поглянь-но, якого бруду наніс.
Чом ноги не витер?

Глянув Миколка — справді, сліди на підлозі. Надворі листопад, а отже, і сніг з дощем. Онде які чорні сліди... Притулив Миколка руку до грудей. І так вже ввічливо мовив:

— Візьми, будь ласка, ганчірку та витри підлогу. Ти своє чергування мусиш нести відмінно, чи не так? А мені треба до класу поспішати. А то спізнюся!

Обурена чергова тільки зойкнула, та Миколка вже біг сходами. Кваплячись, він так штурхонував якогось малюка, що той аж упав.

— Ти чого штурхаєшся? — зарепетував малий, розмазуючи сльози.

— Пробач, будь ласка! — знизав плечима Миколка й махнув іще на три сходинки вгору. І знову штовхнув уже іншого учня.

— Тобі що — місця мало? — зухвало спитав хлоп'як, потираючи забите об ґратки поручнів коліно.

— А ти не плутайся під ногами, коли бачиш, що я йду! — кинув Миколка. І додав, навіть трохи вклонившись: — Пробач!

До класу він забіг найперший. Смикнув за кіски Оксанку, яка саме відчиняла двері. Проте не забув сказати лагідним голосом:

— Спасибі, що пропустила. Бо мені треба ще вірш повторити.

Але Оксанка відказала сердито:

— Який ти невихований, Миколко.

— Дурниці! — відповів той.— Хіба я не кажу «дякую», «будь ласка», «пробач». А ти — «невихований, невихований». Ти, Оксанко, щось наплутала.

Та вперта Оксанка чомусь стояла на своєму.

М. Білецький

ЧОМУ НЕ ГРАЄ

Увійшла до хати Ліда
Та й питає брата:
— Ти чого це з Костем в шахи
Відмовився грати?
— Ну а ти з таким би грала,—
Говорить Сергійко,—
Що одразу, як програє,
Починає бійку!
— Ні, звичайно!
Про це навіть
Не варто й питати!
— Ну от бачиш...
Тому й Костик
Відмовився грати.

Дознавайся світа, поки
служать літа.

Добре роби, добре й буде.

ВІКОНЦЕ В ПРИРОДУ

ОСІНЬ

І. Січовик

ЖОВТЕНЬ

В жовтні жовте сонце гріє
Так, що все навкруг жовтіє.
Жовті квіти і листочки,
Жовті дині й огірочки,
Що достигли на насіння,
Бо прийшла пора осіння.

Л. Костенко

БІЛОЧКА ВОСЕНИ

На гіллячках, на тоненьких,
Поки день ще не погас,
Сироїжки та опеньки
Білка сушить про запас.
Так нашпилює охайно,
Так їх тулить на сосні
І міркує: а нехай-но
Ще побудуть тут мені!

ЯК БЕРІЗКА ЛИСТЯ ДАРУВАЛА

Чи знаєте ви, чому берізки взимку сплять? Не знаєте? Ну, так от.

Позолотила осінь берізку. Заблищала вона, засіяла. Хто не пройде, усяк милується.

— От би мені таке вбрання, як сонечко,— сказав мураха, дивлячись на її жовте листя.

— Візьми, будь ласка,— відповіла берізка і скинула один листочок.

Зрадів мураха, схопив сухий листочок, до мурашника поволік.

— Якби до мого капелюха таку золоту пір'їну,— позаздрив гриб підберезник.

— Візьми собі золоту пір'їнку,— скинула береза ще один листочок.

Схопив його підберезник, до оксамитового капелюха приліпив, стоїть, не дише від щастя.

— І мені б листячка золотого трохи,— попрохав їжак.

Гойднула берізка гілками, жменю листочків на землю струсила. Покачався на них їжак, начепив на колючки, золотую кулькою додому покотився. Побачила його ялинка-чепуруха.

— От якби по моїй зеленій сукні твоє золоте листя розкидати, не було б на світі дерева, ошатнішого за мене...

— Візьми, сусідко, візьми, мені не жаль,— сказала береза і все своє листя золоте на ялинку струсила.

Глядь, а сама ні з чим залишилась: усе до останнього листочка роздарувала.

Заплакала тоді береза:

— Де моя золота краса?

Тут вітер підлетів, утішати став:

— Не плач, не журись, прийде весна,
подарує тобі нове вбрання. Не плач, не
журись... Не плач, не жур-и-ись...

Загойдалася берізка, слухаючи лас-
каві вітрові слова, та так і заснула. На
цілу зиму заснула.

Відтоді їй повелося: як тільки роздарує
берізка своє золоте листя, так і засне на
всю зиму, щоб скоріше весни діждатися.

В. Скомаровський

НЕПОСИДЬКО-ВІТЕРЕЦЬ

Де не взявся вітерець,
Непосидько-пустунець,
Заходився коло хати
Жовте листя підмітати,
Листя те, що натрусив
Уночі з колючих слив.

ЗИМА

А. Камінчук

ГОДІВНИЧКИ

Я ладнаю годівнички
Для горобчика й синички,
Для малого снігурця
Крихт насиплю і пшонця.
Прилітайте, друзі милі,
Не лякайтесь заметілі!

В. Сухомлинський

СОНЯЧНИЙ ДЕНЬ УЗИМКУ

Зійшло сонце й освітило дивовижну картину: дерева стоять у ліловому інєї, ніби на них за ніч вирости маленькі, немов пташиний пух, листочки. Я підійшла до верби. Доторкнулася до гілочки — й на

мене посипалися легенькі пушинки. Ні, не буду більше доторкатися до тебе, вербо, красуйся в своєму чарівному вбранні.

Коли це до мене прилетіла синичка. Щось защебетала й сіла на товсту гілку верби. «Як ти сіла, синичко, що не збила жодної пушинки?»

«Синичко,— прошу я,— зроби так, щоб оця краса збереглася назавжди. Щоб не повіяв вітер, не облетів ніжний пух».

Синичка відповідає: «Якби ця краса була завжди, то не бачила б ти більше ніякої краси. Ні ранкової зірниці, ні пісні соловейка».

Я пішла додому, сіла біля вікна, взяла олівець і намалювала на великому аркуші всю цю красу: біле вбрання верби, блакитне небо, ясне сонечко і маленьку добру синичку.

В. Кленц

ГОСТЮЄ В НАС ЗИМА

Летять, летять сніжинки
На поле, ліс і сад,
Веселий свій таночок
Танцює снігопад.
Надворі — лютий холод,
Тепла давно нема.
Заліз в копичку зайчик
І солодко дріма.
Мете хвостом лисичка
Сніжок біля сосни.
В барлозі спить ведмедик,
Солодкі бачить сни.

П. Ребро

* * *

Ми в зимову славно пору
Кращі друзі дітвори:
Ви нас тягнете на гору,
Ми — веземо вас з гори!

(вшанує)

ВЕСНА

Олена Пчілка

ПЛЯНЬТЕ, СОНЕЧКО СМІЄТЬСЯ

Пляньте, сонечко сміється,
В небі жайворонок в'ється,
В'ється, радісно співає,—
Він весну нам сповіщає!

За Г. Скребицьким

ЇЖАЧОК ТЕЖ ПРОКИНУВСЯ

Узимку їжачок спав у лісі під купою
хмизу. Та ось прийшла весна, з'явилася
молода травичка, їжак виліз зі свого зи-
мового лігва — його й упізнати не можна:
на колючках суха трава, мох, старе листя
поналипало. Виліз їжачок, потягнувся

і взявся свою колючу шкурку чистити.
Струснувся і побіг на полювання.

Цілу зиму їжак нічого не їв, схуд,
виголоднів. Тепер йому хай попадуться
черв'яки, жуки та жаби — вмить упіймає
і з'їсть.

Дивишся — небагато часу минуло,
а їжачок поправився, сили набрався.

Тепер уже не тільки із жуками та жа-
бами — він і зі змією справиться, аби
тільки попалася вона йому.

ВЕСНЯНКА

Ішла весна-красна
У синій хустинці.
Несла весна-красна
У скриньці гостинці.
Ягнятам — травицю,
Гусятам — водицю,
Каченятам — ряску,
А малятам — казку.

За В. Сухомлинським

ВСЕ В ЛІСІ СПІВАЄ

Навесні ми пішли до лісу. Зійшло сонце. Подихнув легенький вітерець. Усі дерева в лісі заспівали. Кожне співало свою пісню. Береза співала ніжну пісню. Хотілося підійти до білявої красуні й обійняти її. Дуб співав мужню пісню, верба — задумливу, а горобина — тривожну.

Олена Пчілка

ВЕСНЯНІ КВІТИ

І проліски, і травка,
Й зелена муравка,
І кульбаба рясна,
Й фіалочка ясна —
Всі квіти весняні,
Веселі, кохані
З-під листя виходять,
Голівки підводять...

К. Перелісна

ЛІСОВА СІМЕЙКА

Лісом дощик поблукав
Та й подавсь до міста,
Загубивши поміж трав
Голубе намисто.
За намистом голубим
Вибігли із хати
Молоді й старі гриби:
Тато-гриб, мама-гриб,
Діти-грибенята...

М. Сингаївський

ЛІЙКА

Лійка на грядку прийшла зі мною,
Квітку-красавку кропила водою.
Воду з криниці часто носила —
І чорнобривці, й ружі кропила.

СУНИЧКИ

Виглядають із травички
Дві повнесенькі сунички,
Мабуть, зовсім вже поспіли,
Бо як жар почервоніли.
Так і просяться: «Зірви!»
Я до них, а із трави
Джміль сердитий волохатий:
«Ти куди сунички рвати?!
Ці сунички... жу-жу-жу!
Я для себе бережу».
Я поглянув на сунички —
І тікати із травички.

ДЯТЛИКОВА КУЗНЯ

Із журналу «Барвінок»

Чує Гриць: хтось у лісі стукає. Мовби коваль кує. Підкрався ближче — дятлик дзьобом, наче молоточком, стукає. Дупло собі робить. Довбає, довбає, а тоді й загляне, чи по той бік дерева ще не видно його ж дзьоба. Вимудрує отак хатку та й живе собі. А на той рік зробить нову, а цю залишить для менших пташок: синичок, шпаків...

А що вже коваль той дятлик, то це правда. У нього й кузня є. У розколині між гілками або в корі. Ото вкладе туди шишку й «кує» її. Лузає. Котра насінина впаде додолу — та й посіється. І тоді сосонки проростають.

Отакий він, дятлик, — і будівельник, і коваль, і сівач. Та ще й лікар. Аякже, лікує дерева від жучків-шкідників.

ПРО ТВАРИН

За М. Сладковим

ЯК ВЕДМЕДЯ ПЕРЕВЕРТАЛИ

Натерпілися птахи і звірі від зими. Що не день — заметіль, що не ніч — мороз. Зимі кінця-краю не видно. Розіспався ведмідь у барлозі. Забув, напевно, що пора йому на інший бік перевернутися.

Є лісова прикмета: як тільки ведмідь перевернеться на інший бік — так сонце поверне на літо.

Урвався у звірів терпець. Пішли ведмедя будити:

— Гей, ведмедю, пора! Зима вже всім набридла! Перевертайся!

А ведмідь знай сопе.

— Ех, довбанути б його в саму потилицю! — вигукнув дятел.— Одразу заворушився б!

— Та ні-і, — промимрив лось, — із ним треба шанобливо. Агов, Михайло Потапичу! Слізно просимо — перевернися на інший бік! Снігу в лісі по вуха! Біда, якщо вовки нас почують.

Ведмідь вухом поворушив, бурчить:

— А мені яке до вас діло! Мені сніг глибокий тільки на користь: і тепло, і спиться спокійно.

Тут біла куропатка заголосила:

— А не соромно тобі, ведмедю? Усі ягоди, усі кущики сніг закрив — що нам клювати? Ну що тобі варто на інший бік перевернутися, зиму поквапити?

А ведмідь своє:

— Навіть смішно! Ну яке мені діло до ягід? У мене під шкурою сала запас.

Білка не витерпіла:

— Ах ти, тюхтію волохатий, перевернутися йому лінь! А ти пострибав би по гілках, лапи до крові обдер би, як я!..

Підібгали звірі хвости, повісили птахи носи — почали розходитися. Аж тут

зі снігу мишка раптом висунулася, та як запищить:

— Такі великі, а злякалися? Та хіба з ним так розмовляти треба? З ним по-нашому треба, по-мишачому. Та ви мене попросіть — я його миттю переверну!

— Ти? Ведмедя?! — здивувалися звірі.

— Однією лівою лапкою! — вихваляється миша.

Ускочила маленька в барліг — давай ведмедя лоскотати. Засмикався ведмідь, заверещав поросям, ногами задригав.

— Ой, не можу! Ой, перевернуся, тільки не лоскочи!

Мишка висунулася і пищить:

— Перевернувся як рідненький!

Ну а як перевернувся ведмідь на інший бік — так одразу сонце повернуло на літо.

Спершу треба розсудити,
а тоді робити.

СМУЖКИ І ПЛЯМКИ

Зустрілися на галявині двоє малих: Козулька — лісова кізка і Кабанчик — лісове поросятко.

Ніс у ніс стали й роздивляються один одного.

— Ой, який смішний! — говорить Козулька.— Увесь смугастий-смугастий, немов тебе навмисно розфарбували!

— Ой, а ти яка смішна! — говорить Кабанчик.— Уся в плямках, у плямках, немов тебе навмисно обляпали!

— Я в плямках для того, щоб краще в схованки грати! — сказала Козулька.

— І я смугастий, щоб краще в схованки грати! — сказав Кабанчик.

— Із плямками краще ховатися! — Ні, зі смужками краще! — Ні, з плямками! — Ні, зі смужками!

І засперечалися, і засперечалися!
Жодне не хоче поступитися.

А в цей час затріщали сучки, захрускотів сушняк. Вийшла на галявину Ведмедиця з ведмежатами. Побачив її Кабанчик — і стрибнув у густу траву.

Уся трава смужками, смужками — зник у ній Кабанчик, немов крізь землю провалився.

Побачила Ведмедицю Козулька — і стрільнула в кущі. Між листям сонце пробивається, навкруги жовті плямки. Зникла в кущах Козулька, немов її й не було.

Виходить, обоє добре навчилися грати в схованки. Даремно сперечалися.

Ю. Ярмиш

ЧОГО СИНІЧКА ПОВЕСЕЛІШАЛА

Рано-вранці синичка прокинулася на гілці високого ясена. Подивилася на кучугури снігу, на заячі сліди біля старого пенька. І раптом... дзвінко заспівала.

Заспівала та й здивувалася.

— Чого це мені весело? Дерева ж іще чорні, зовсім голі, навіть торішнього жовтого листячка нема!

Пташка пурхнула з гілки й полетіла до знайомої горобини, де, вона знала, ще є ягоди. Уночі вітер позбирав їх з гілок, і тепер вони червоними жаринками горіли на снігу.

Синичка попоїла смачних ягідок і знову заспівала.

А тоді згадала, що радіти ще нема чого, і розвела крильцями.

— Чого, чого мені так весело сьогодні? — дивувалася пташка.— Треба спитати когось!

І вона полетіла на лісову галявину, де птахи завжди збиралися обговорити останні лісові новини.

Сьогодні там був справжній пташиний базар. Усі дзвінко щебетали, свистіли, тьохкали й кружляли над чорною смужкою посеред білого снігу.

Наша синичка глянула на ту смужку
й теж зраділа.

— Тепер я знаю, чого мені весело!
Сьогодні сонечко піднялося вище — і на-
родилася чорна таловинка. Я навіть чую,
як дзвенить під снігом маленький стру-
мок. Незабаром весна! Усюди буде гарно
й весело!

Із цими словами синичка знялася
в небо й заспівала найкращу пісеньку,
яку тільки знала: «Цинь-цинь-цинь!»

І. Соколов-Микитов

БІЛКИ

У темному ялиновому лісі з ранку
до пізнього вечора невтомно клопочуться
прудкі білочки.

То шаснуть на верхівку високої яли-
ни, то перестрибнуть із гілки на гілку,
то головою донизу спускаються на землю
збирати гриби.

У розвилці ялинового сучка білки повісили сушити червоноголовий підосичник, тонконогі дрібні опеньки. У лісових коморах вони надійно сховали щонайкращі смачні горіхи.

Пізньої осені поміняють білки свої руді сукні на сірі зимові шубки.

У верховітті густих ялинок влаштовані в білок теплі кубла. В цих кублах у висланих м'якеньким мохом глибоких дуплах білки виховують і годують своїх маленьких білченят, рятуються зимою від лютих морозів та холодних вітрів.

Найвеселіша, найпрудкіша у наших лісах — моторна білка.

Від золотого кореня — таке
й насіння.

Що посієш, те й пожнеш.

В. Сухомлинський

ДИВНИЙ МИСЛИВЕЦЬ

Живе у нашому селі дід Максим. Усі кажуть: дід — мисливець. Як тільки починається полювання на зайців або на качок, дід щодня йде з рушницею до лісу. Виходить із дому рано-вранці, а повертається ввечері.

Але що ж це за дивний мисливець такий? Ніколи не несе додому ні зайця, ні качки. Приходить із порожньою торбою. Одного разу приніс дід Максим зайченя маленьке. Знайшов під кущем. У зайченяти була зламана ніжка. Дід зробив із двох гілочок пов'язку, забинтував ніжку. Через тиждень ніжка зрослася, і дід відніс зайченя в поле.

Чого ж це дід Максим невдаха?

Пішли одного разу слідом за дідом, захотілося подивитись, як же він полює. Бачать: поклав дідусь рушницю, а сам

ходить лісом та й розкладає під кущами сіно зайцям.

Зрозуміли тоді, чого дід Максим дивний мисливець.

П. Стефаров

ДИМОК І ЄНОТКА

Димок — це сибірська лайка. Позаминулого літа Панас Єгорович привіз його щенням звідкись із Якутії, а тепер він став лісникові щирим другом. Шерсть у Димка сизо-попеляста, вуха стирчать, хвіст бубликом. На перший погляд — дворняжка та й годі. Але насправді Димок належить до такої породи мисливських собак, які прекрасно шукають ведмедя, білку, рись, рябчика.

І хоча полюванням Панас Єгорович особливо не захоплюється, проте, зірко оберігаючи в лісі корисних звірів та птахів, вони з Димком не дають спуску ні вовкам, ні іншим хижакам.

Одного разу, розшукуючи вовче лігво, лісник почув заливчасте валування Димка. Перебігши байрак, опинився на галявині. Зирк, а біля ніг пса згорнулося клубком чорно-сіре звіря.

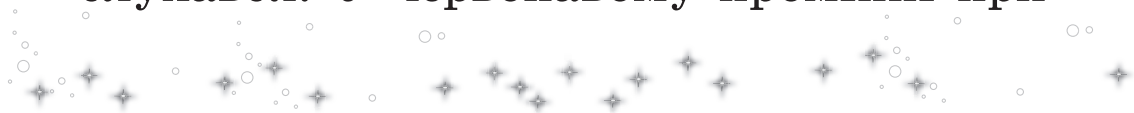
— Єнот! — зрадів лісник.— Молодець, Димку! Від цього злодіяки в лісі теж користі не буде. Заберемо його в сторожку.

І того ж дня молодий звір, названий Єноткою, був посаджений у клітку.

Минуло місяців зо два. Димок з Єноткою обжилися, звикли один до одного. І тут сталося несподіване. Повернувшись якось з Димком після обходу, Єгорович побачив, що клітка пуста. Єнотка втік через не зачинені на защіпку дверцята.

— Проґавили звіра! — з величезною досадою розвів руками лісник.

І ледве встиг запалити люльку, як Димок кудись зник. Присівши на поріг, Панас поклав рушницю на коліна. Прислухався. У червоनावому промінні при-

західного сонця ледь чутно перешіптувалися берези, яскраво золотилися стовбури корабельних сосен, десть пересвистувалися іволги. І раптом на галявині за огорожею з'явився Димок. Він через силу волочив за холку втікача Єнотку. Затягнувши його на подвір'я, він погрозово загарчав і розтулив щелепи. Переляканий звір тієї ж миті метнувся в клітку.

— Ах розбійники! — засміявся Єгорович і, махнувши рукою, пішов у хату. Мовляв, живіть як знаєте.

Відтоді між тваринами встановилася якась дивна дружба. Єнотка добровільно оселився у клітці, а поряд, у старій діжці, мовби охороняючи його недоторканість, прилаштувався жити Димок. Вони їли з одного корита, часто гралися на подвір'ї, разом грілися на сонці. Але Димок ні на крок не відпускав від себе лукавого звіра.

Єнотка не раз намагався втекти, сховатися в лісі. Проте кожного разу Димок тяг

його за барки і за непослух давав доброго прочухана. Потім Єнотка ніби зрозумів, що від Димка йому не втекти. Зайченят у лісі не ловити, пташиних гнізд не дра-ти. І зробився тепер Єнотка, наче кіт, домосідом.

Г. Майстренко

АКРОБАТ

Ранок був студений. Зелену траву і віти дерев укрила біла паморозь. Викотилося з-за обрію сонце, і паморозь замерехтіла, заіскрилась веселково.

І я, і Павлик, і Маркіян Васильович не могли намилюватися красою листопадового ранку. Підбігла Нерона й нетерпляче застрибала кругом нас: та ходімо до лісу!

Маркіян Васильович узяв для годиться рушницю, патронташ із набоями, мисливську торбину, і ми пішли.

А в лісі — мов у казці! На деревах ще де-не-де тремтять золотаві листочки. Земля встелена листяним килимом, що тихо шелестить під ногами.

Нерона враз десь зникла, і скоро її гавкіт долинув аж від лісового озера. Ми теж заспішили туди й побачили, що смугою прибережного піску стрімголов мчить заєць, а за ним, висолопивши язика, женеться Нерона.

Угледівши ще й людей, заєць на мить зупинився, потім стрибнув у воду і поплив, спритно бовтаючи лапками. Нерона шугонула за ним. Вона почала швидко наздоганяти бідолаху, от-от ухопить за довгі вуха.

Аж тут сталося несподіване. Заєць різко вивернувся від її зубів і вистрибнув з води просто їй на загривок. Нерона ошелешено закрутила головою, намагаючись дістати зухвальця, але він міцно вчепився пазурами в шерсть і не думав злазити. Розгублена собака попливла назад.

Коли до берега лишилося метрів зо три, заєць сильно відштовхнувся і зіскочив на пісок. Ще кілька стрибків — і він зник у чагарнику.

Нерона також вибралася на берег, обтрусилася й винувато побрела до Маркіяна Васильовича. Той усміхнувся.

— Не журися, Нероно! Це й добре, що ти не зловила зайця: такі акробати, як він, рідко трапляються.

Хочеш бути щасливим,
то не будь ленивим.

Лінь — гірше хвороби.

ВЕСЕЛІ ХВИЛИНКИ

А. Костецький

КРАВАТКА ДЛЯ ЖИРАФА

Коли б заманулось раптово
жирафу

Пошити краватку,
То, певне, кравці
Повинні були б залізати
на шафу,
Тримаючи метр у руці —
Щоб шию обмірять
жирафу.

Була б та краватка,
Як десять краваток,
А може— як двадцять,
А може— як сто.

І, певне, носити
Краватку жирафа
Крім нього
Не зміг би ніхто.

А з краму,
Що йшов би йому
На краватку,
Я зміг би пошити для себе
піджак,

Та, може б,
Іще й на підкладку
Лишилось би краму!
Отак.

Тож слава жирафам!
Спасибі жирафам
за те,
Що не носять краваток вони,
Бо краму б тоді на піджак —
не дістати!
Носив би я тільки
штани...

І. Січовик

ЧЕРЕВИКИ ТА ЧОБОТИ

По дорозі блискучі Черевики легко випередили великі й незграбні Чоботи.

— І куди це ви поспішаєте? — зневажливо запитали Черевики. — Краще б сиділи вдома і людей не лякали!

— Що вдієш, — виправдовувалися Чоботи, доводиться і нам багато ходити: то в ліс по дрова, то корівок пасти, то город копати — не до танців нам сьогодні.

Черевики весело побігли, вилискуючи проти сонця лакованими щічками.

А Чоботи повільно попленталися позаду, важко гупаючи грубими підошвами.

А невдовзі модні Черевики побачили посеред дороги величезне болото — не обійти його, не перестрибнути. Чого доброго, ще й потонути можна! Що робити?

Аж тут і Чоботи наблизилися. Подивилися, посміхнулися. Підхопили Черевики й легко перенесли через болото.

— Дякуємо! — стиха проказали Черевики й пішли поряд із Чоботами. З ними в дорозі якось надійніше.

За В. Карасьовою

ЧИЙ АПЕЛЬСИН БІЛЬШИЙ

Вийшов Мишко на двір з апельсином. І Валерчик теж виніс апельсин, та такий великий, як два кулаки. Валерчик любить, щоб у нього завжди все було найбільше і найкраще.

На лавочці сиділа бабця Катя. Валерчик підійшов до неї і питає:

— Правда, мій апельсин за Мишків більший?

— Не знаю,— загадково усміхнулася бабця.— Я поміркую, тоді скажу.

Поки вона міркувала, Валерчик свій апельсин з'їв. І Мишко теж з'їв. Тільки їли вони не однаково: Валерчик обдер із плоду шкірку й кусав його, як яблуко, а Мишко поділив на часточки й роздав по одній усім, хто грався у дворі. А собі лишив тільки дві.

Після цього Валерчик витер рукавом сорочки рота й питає в бабці Каті:

— Ви вже поміркували, уже можете сказати, чий апельсин більший?

— Авжеж поміркувала,— каже бабця.— Михайликів був у п'ять разів більший за твій. Його апельсин он скільки діток їли! А твого вистачило тільки тобі.

І. Січовик

ОДНА СІМ'Я

Зранку випав перший сніг.

Всюди чути гамір, сміх,

Та не видно щось ніде

Літер А, Б, В, Г, Ґ, Д...

— Мабуть, справи в них свої,—

Кажуть, Е, Є, Ж, З, І, Ї.—

Доведеться, як не гірко,

Нам самим іти на гірку...

— Ні, давайте заберем

Букви Й, К, Л, та М!

Раптом Н, О, П, Р, С

Т, У, Ф, Х, Ц та Ч.
Букви Ш, Щ, Ю і Я

— Мусить бути саме так! —
З цим погодивсь
М'який Знак.

СОРОКИ

На гілляці сиділо три сороки. Старий дуб довго слухав, як вони скрекочуть, і нарешті сказав:

— Шановні сороки, чи не полетіли б ви на луг?

Сороки полетіли на луг. Там сюрчали коники, і квіти кивали їм голівками.

Сороки сіли на пагорбок і так заскрекотіли, що всі квіти похилили голівки, коники замовкли, а волохатий джміль ввічливо сказав:

— Шановні сороки, чи не полетіли б ви у гай!

Сороки полетіли у гай. У гаю співали пташки. Вони багато літали по світу й розповідали про те, що бачили в інших краях. Усім було дуже цікаво послухати. Та сороки любили слухати лише самих себе. І вони зчинили такий гармидер своїм скрекотінням, що у зайців заболіли вуха, оглух сіроманець вовчисько, білочки почали жбурляти в сорок горіховим лушпинням, а лисиця ввічливо сказала:

— Шановні сороки, чи не полетіли б ви у місто!

Сороки полетіли у місто. Вони спустилися на карниз будинку, де на ґанку сиділо три дівчинки. Дівчатка розмовля-

ли голосно, всі разом, заважаючи одна одній.

— Ось місце і для нас! — зраділи сороки.

І справді: цього разу ніхто не запропонував їм летіти далі. Але, коли вони почали свою голосну розмову, дівчатка геть заглушили їх.

— Це просто неможливо! — обурилася одна сорока.— Я не чую власного голосу! І всі три сороки знялися і полетіли.

ПРИСЛІВ'Я

Балакун, мов дірява бочка,
нічого в собі не задержить.

М. Стельмах

ЗАБУДЬКО

Дуже зранку, на світанку,
Шпарить котик на рибалку.
Котик миттю всівсь на грудку,
Закидає в річку вудку.
До полудня просидів,
А нічого не зловив,
Бо забувся на гачок
Наживити черв'ячок.

Грицько Бойко

РОЗУМНИКИ

Тече річка невеличка,
Через річку — кладка.
Одне одному назустріч
Ідуть козенятка.

Вузька кладка, козеняткам
Нікуди звернути,
Бо, звернувши, можна в воду
Холодну пірнути.

Зустрілися, зупинились,
Наставили роги —
Видно, обом не хочеться
Звертати з дороги.

Аж враз одне козенятко
На кладці лягає,
Друге, мекнувши в подяку,
По ньому ступає.

Розминулись, розминулись!
Розумними стали!
Мабуть, вони всім відому
Казку прочитали!..

П. Глазовий

МУЧЕНИК НАУКИ

Повернувся першокласник
Із занять додому.
Ніс в чорнилі,
Мов мазнули
Квачиком по ньому.

— Що з тобою,
Мій синочку? —
Засміялась мати.—
Та невже ти в школі носом
Учишся писати?
— Смійся, смійся,—
Каже хлопчик.—
Зараз ти заплачеш,
Коли двійку у моєму
Зошиті побачиш.

За О. Іваненко

СОНЕЧКО

Усе почалося з самого ранку. Лісом
бігла дівчинка й співала:

Сонечко, сонечко!
Визирни в віконечко!

Сонечко почуло, що його кличуть, і ви-
зирнуло. А дівчинка зовсім і не йому
співала, а тому сонечку, що на небі.

Та однаково вже був ранок, і треба було прокидатись. От сонечко і вилізло зі своєї квартири, з-під гілки осики. Розплющило очі і почало оглядатись.

Одразу воно подивилося на те сонечко, яке сміялося і світило з неба. Потім воно подивилося на ліс. Молоді зелені листочки, як діти, лопотіли з вітром. А коли сонечко глянув на рідну осику, воно затремтіло. Гілку, під якою спало сонечко, було не впізнати.

— Чому це ти вирішила зробити своє листя покрученим, — спитало сонечко в осики.

— Хіба це я вирішила? — затремтіла осика.— Я тепер загину, зовсім загину.

— Чому це загинеш? — перелякалося сонечко.

— За мою гостинність,— продовжувала осика.— Восени я всім давала притулок: і жукам, і павукам, і метеликам, і слимакам. Вони всі поховалися в моєму корінні, під моїм листям, а тепер вони їдять мене. І я нічого не можу зробити.

Сонечко й справді побачило, що дрібна-дрібна зелена тля лазить по листі доброї осики і безсоромно їсть його.

Сонечко розсердилось і накинулось враз на зелену тлю. Зелені, дрібні комахки заметушились.

— Ох, їх багато! — тремтіла осика.— Хіба ти подужаєш їх усіх?

— Я покличу своїх родичів! — гукнуло сонечко.— Ми врятуємо тебе!

Скоро до осики прилетіли всі родичі сонечка і накинулися на зелену тлю.

— Ми тут житимемо, поки не поїмо комах,— сказало найстарше сонечко.

І осика так зраділа, що аж затремтіла. Та вона, правда, завжди тремтіла.

А. Костецький

МОЯ КИШЕНЯ

Це — я, а це — моя кишень,

А в ній — усе, що є у мене.

Ось — олівець,

Позичений на цілий день у тата.

Ось — папірець,
Надірваний і трішечки
прим'ятий:

Я тут Юрка намалював,
Та він побачив — і порвав.

А цього човника з кори
Я вирізав години три,
Щоб запускать, як буде
дощик...

Але дощу нема ще й досі!

А в цій коробочці зеленій
Жив цілий тиждень хрущ
у мене,

Та відпустив його я вчора,
Бо він чомусь не їв нічого.

А це — я й сам не знаю що,
Я у траві його знайшов...
Ну, от і все, що є у мене,
Бо дуже вже мала кишеня!

КОМП'ЮТЕРНА МИШКА

Мама миша запитує маленьку донечку:

— А чому це ти позираєш із нори в кімнату?

— Мені, мамо, дуже цікаво дізнатися, що там робиться.

— Там немає нічого цікавого. Просто Юрасик сидить за комп'ютером.

— Мамо, а що ж таке комп'ютер? — запитала мишка.

— Комп'ютер — це така розумна машина, яка вміє писати, читати, малювати, показувати мультики і розповідати щось цікаве.

— Як так? — здивувалася доня.— Невже вона вміє робити все?

— Кажуть, нібито все.

— Виходить, залізна машина найрозумніша у світі?

— Так, дуже розумна, якщо нею керує розумний комп'ютерник.

— Мамо, а ти мені купиш комп'ютер?

— Обов'язково, доню, куплю, якщо будеш слухняною і добре навчатимешся у школі.

— І я тоді стану справжньою комп'ютерною мишкою!

Грицько Бойко

ВИКРУТИВСЯ

Учитель у класі

Питає Миколу:

— Чому ти два дні
Не приходив у школу?

— Та я позавчора
Ішов через річку,
Крізь лід провалився
В холодну водичку.
Весь день після того
Лежав і хворів,
А мама аж двох
Привела лікарів...

— Так то ж позавчора.
А де був учора?

— А вчора якраз
Біля вашого двору,
До школи йдучи,
Я із лікарем стрівся.
Ну, думаю, вчитель наш
Теж провалився!

Грицько Бойко

ХТО КРИЧАВ?

Йшов з лікарні Гнат селом,
А дружки й спитали:
— Що, брат, боляче було,
Коли зуба рвали?
— Ні,— хлопчина їм сказав,—
Не дуже боліло...
— А чого ж то ти горлав
В лікаря щосили?

— Так то ж лікар заволав,
Бо я став брикаться,
Йому щипці поламав
І... вкусив за пальця!

О. Вишня

ФЕДЬКО ЗОШИТ

Федько Луговий учився не дуже...
Йому нелегко було дійти до сьомого класу, а проте дійшов.

Він із класу в клас переходив, ніби на Ельбрус видирався: «візьме» наступний клас, аж упріє, бідолаха, аж голова йому йде обертом. Так ото йому було трудно «брати» цей крутий підйом.

Як переходив у перший раз Федько Луговий із четвертого класу в п'ятий, він так, сердега, заморився, що довелося аж цілий рік у четвертому класі перепочивати, ніби на туристській базі.

У сьомому класі вже ясно виявилось, що Федько Луговий — шатен і що вуса і баки в нього чорняві.

Вуса, хоч вони й чорняві, Федько рішуче голив. Баки, хоч отакенькі, хлопчика попускав.

Коли в нього перукар увічливо запитував: «Вам рівно чи косо?» — Федько, не дивлячись на перукаря, тихо відповідав:

— Косо! Тільки трішечки!

Чуба Федько зачісував на лівий бік і на лоб напускав.

Чуб у нього був густий і кучерявий, це спереду, а на потилиці голо: «бокс»!

У сьомому класі Федько не так зрадів новим підручникам, як новим хромовим чобіткам, з м'якими халявками на білій підклейці.

Як же він прохав у мами і як він благав:

— Мамо, чоботи! Тільки чоботи!

— А чому ти не хочеш черевиків? Вони дешеві, та й добрі тепер роблять у нас черевики. Мабудь, куплю я тобі черевики! — говорила мати.

— Ма-а-мо, чоботи! — аж плакав Федько.

— Чого тобі ті чоботи! Он і Оленці треба, вона теж почала в школу ходити! Чоботи дорогі, за ті гроші я і тобі, і Оленці черевики куплю.

— Ма-а-мо, чоботи! — ридав Федько.

Оленка, сестричка Федькова, дуже любила свого рідного брата, вона обняла матір.

— Мамуню! Купи Федькові чоботи, а я в стареньких черевичках походжу, вони ще в мене добрі!

Купила мати Федькові чоботи.

Цілий вечір Федько сидів і відвертав халяви, щоб було видно білу підклейку, а штани все випрасовував — щоб були з «напуском».

— І навіщо ото чоботи псувати? — дивувалась мати.— Та некрасиво ж!

А Оленка:

— Мамуню! Та усі хлопці тепер так ходять... От і Федя так хоче.

— А чи всі оті, що з вивернутими халявами, трійки, а іноді й двійки додому приносять? — хитала головою мати.

— Він виправиться, мамуню,— захищала Оленка Федька.

— Ти все, Оленко, його захищаєш! — говорила мати.

— Бо він мій братик!

Оленка була відмінниця і часто глузувала з Феді:

— Сьогодні на парі чи на трійці приїхав?

Федько не дуже сердився на Оленку. Один тільки раз він сильно розгнівався, коли Оленка сказала матері:

— А в нашого Федька палітурки в книжках так позадиралися, як халяви в чоботях! А із зоології вчитель таку якусь

йому двійку вивів, ніби з «напуском», як штани в халявах!

Федько крикнув: «Замовч!», підбіг і замахнувся на Оленку кулаком.

Оленка зблідла й завмерла. Губи в неї засмикались, а не заплакала — стрималась. Тільки промовила:

— Отакий ти! Із зоології двійка, а замахуєшся!

А мати йому:

— Стидайся! Парубок уже: на голові «бокс», халяви одгорнуті, штани з «напуском», а маленьку сестричку хотів ударить! А вона тебе так любить.

— А чого вона двійкою очі коле? Хай спробує сама зоологію...

— А що там такого, в зоології! Що тебе спитали?

— Про корову!

— Що ж ти, корови не бачив? — підскочила Оленка.

— Про коров'ячий шлунок спитали! А він — трудний! — прогув Федько.

— Чим трудний?

— Складний дуже! Аж чотири частини має! Я три пригадав, а четверту забув...

— Як? — зацікавилася мати.

— Та як? Сказав про рубець, про сітку, про сичуг, а про книжку в коров'ячому шлунку забув. А Петько Чорний хотів підказати та й показав мені книжку, а я думав, що зошит, і бовкнув: «Зошит!» Ну й — двійка!

— Частіше треба у книжку дивитися! — похитала головою мати.

А Оленка приснула та й у подушку головою:

— Федько Зошит!

Федько дуже не любить, коли його Оленка Зошитом обзиває.

Краса приглядиться,
а розум пригодиться.

О. Пархоменко

НОРОВИСТА РУЧКА

Що писати треба чисто,
Дуже добре знає всяк.
Тільки ручка норовиста —
Не приборкаю ніяк.
Раз у раз її навчаю,
Ледь не плачу од відчаю,
Бо розмазує чорнило,
Аж дивитися неміло!
Бо абияк дряпає,
Наче курка лапою!
Бо вилазить за лінійку,
Наче місця їй нема...
Через те їй ледве трійку
Ставить вчителька з письма.
Ой, та ручка! Їй, невірній,
Мабуть, всоте говорю:
— Знай, що я також настирний,
Я тебе таки скорю!

Кинеш свій поганий норов,
Не ганьбитимеш мене.
І мені не буде сором
За письмо твоє брудне!

В. Сухомлинський

ЯК КОТОВІ СОРОМНО СТАЛО

Вийшов кіт на поріг. Мружиться від ясного сонечка. Раптом чує — горобці зацвірінькали. Притих кіт, насторожився. Тихенько почав пробиратися до паркана. А там сидять горобці.

Підповз аж до паркана — та як стрибне! Хотів горобця схопити. А горобчик — пурх та й утік. Кіт перелетів через паркан та й упав у калюжу. Вискочив мокрий, брудний.

Іде кіт додому. Соромно йому. А горобці позліталися з усього подвір'я, літають над невдахою і цвірінькають. То вони сміються з кота.

ЯК МИ ДО ГЕНКИ ХОДИЛИ

Пішли ми якось у гості до Генки.

Він нам двері відчинив із відром у руці, а в коридорі підлога мокра.

— Ой, — кажемо ми, — в тебе так чисто! А де ваш килимок, щоб ноги витирати?

— Знаєте, хлопці, я оце щойно у квартирі прибрав, — нам у відповідь Генка, — у мене тут стерильна¹ чистота!

— Так що ж, нам зайти не можна? — питаю я.

— Зайти можна, — говорить хлопець, — але я килимок виправ, і мені не хотілося б, щоб ви його забруднили. Мама прийде з роботи, подивиться, як усе чисто в мене...

— То що ж, нам під дверима стояти, поки твоя мама прийде? — запитав Митько.

1 Стерильний — такий, де знищені всі мікроби.

А Генка нам:

— А ви роззуйтесь!

Я подивився на підлогу:

— І в шкарпетках по мокрій підлозі ходити?

Тоді Генка говорить:

— Ви краще ноги об сусідський килимок витріть. Він же сухий.

Ми підійшли до сусідського килимка й стали витирати ноги, але в цей час сусідські двері відчинилися й ми побачили дядечка — в окулярах і високого.

— Ви до мене? — спитав дядечко.

— До... До вас, — збрехав Митько й озирнувся на Генку.

Той відразу причинив свої двері.

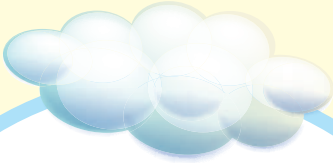
— А чого ж не дзвоните?

— А ми... Ми спершу ноги витираємо, а потім уже дзвонимо...

— Прошу, заходьте! — посміхнувся дядечко, але ми так і стояли на тому килимку, думаючи, що ж нам сказати...

— Заходьте ж! — повторив дядечко, і ми зайшли...

ЦІКАВІ ОПОВІДКИ

МІСТА УКРАЇНИ

Із журналу «Барвінок»

Найбільше в нас місто — Київ. Це столиця України. Названо його на честь засновника міста — князя Кия.

Велике старовинне місто Львів. І красиве. Його заснував князь Данило Галицький. І назвав ім'ям свого сина Лева.

Місто Харків стоїть на річці Харків. Того й назва така.

А тепер придивіться до цих назв.

Полтава. По-лтава. Місто, що стоїть на літописній річці Лтава.

Ужгород. Уж-город. Місто, що на річці Уж.

Запоріжжя. Місто за порогами Дніпра.

Луганськ. На річці Лугань. Давня назва — Кам'яний Бід. Це був зимівник запорозьких козаків.

ГОРИ

Із журналу «Барвінок»

В Україні є гори. Найвищі в нас гори — Карпати. Найвища вершина Карпат — Говерла. Говерлу знають усі українці.

Знамениті в Україні ще такі гори. Тарасова гора в Каневі. На ній поховано Тараса Шевченка. Володимирська гора у Києві. На ній стоїть пам'ятник князеві Володимирі. Княжа гора у Львові, на якій колись князь Данило Галицький збудував замок. Тепер ця гора називається Високий Замок.

РІКИ УКРАЇНИ

Із журналу «Барвінок»

Як глянеш на карту, Україна скидається на великого птаха. Скажімо, орла. Посередині цього орла Дніпро тече до Чорного моря. Подивись на птаха згори —

і на лівому крилі побачиш сині жилки. То ріки: Десна, Трубіж, Псел, Ворскла, Оріль, Самара, Конка. На правому крилі — Прип'ять, Тетерів, Ірпінь, Рось, Тясмин, Інгулець, Інгул, Південний Буг, Дністер, Прут. А ще не забудь ріку Дунай, оспівану в народі. Навіть маленька річечка часто називається Дунаєць. А ще Дунай означає просто «велика вода».

В. Чухліб

РАВЛИК

— О, тату, равлик! — вигукнула Тетянка.— Та який великий!

Присіла над ним, заспівала:

— Равлику-Павлику, де ти був?.. Хм!
Не відповідає, сховався у свою хатинку...

— Бо ти ж його злякала.

Тетянка посиділа тихенько і, коли равлик вигулькнув, знову до нього:

— Равлику-Павлику, куди йдеш?

Равлик цього разу не сховався, заворушився і поповз через стежину.

— Тепер зрозуміло, куди це він прямує! — сказав тато. — Недавно ж дощик пройшов. Та захопив тільки ту частину гаю, що через стежку навпроти. А равлик, мабуть, захотів пити.

— Це ж поки він туди добереться!..

І Тетянка взяла равлика й перенесла через стежину. Він завмер на якусь хвилину, а потім розвернувся і поповз назад. І якраз туди приповз, звідкіля взяла його Тетянка.

— Бач, упертюх який! Не любить, щоб йому допомагали, — насупила брови Тетянка.

— Може, і важко йому, але ж кожному хочеться самому здолати свою дорогу, — промовив тато. І вони пішли своєю стежиною, а равлик — своєю.

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

(Казка-загадка)

Сперечалися звірятка,
В кого з нас найкраща хатка —
Тепла, затишна, зручна,
І просторна, і міцна.

Равлик каже: — Подивіться!
І, як я, роботи вчіться:
Хатку і що є в хатині
На своїй ношу я спині.

Комашинка каже: — Друзі!
Сто квартир у мене в лузі,
Бо на будь-якій травинці
Зручно спати комашинці.

І сказав тут сірий кріт:
— У землі я рию хід.
Запрошу вас на обід
В свій підземний лабіринт.

— А мені житла не треба,
Я ночую просто неба! —
Обізвався носоріг
І кудись мерщій побіг.

Сірі гуси гелґотали,
Свої гнізда вихваляли,
З ними разом — перепілка,
А дуплом хвалилась білка.

Хто ж озвався тут словами:
«В сумці я живу у мами»?

НЯНЬКА

Жила в нас сіра кішка Мурочка. Була вже вона стара й розумна.

Одного разу народилися в неї кошенята, й гляділа вона їх під духовкою в літній кухні. А під припічком тримали каченят.

От виходить мати рано готувати сніданок, а в Мурочки в кублі, разом із кошенятами, троє каченят сидять. Живі-

здорові, сплять собі. Мати забрала каченят до гурту, а на кішку насварилася.

Наступного ранку все повторилось. А третього ранку в кошакому кублі було одне каченя. Мати його забрала і стала годувати каченят під припічком. Каченята їли, весело бігали й пищали. І тут одне каченя запищало дужче за інших. Кішка миттю прибігла зі свого кубла, скочила в загороду, хвилину постояла, вдивляючись і прислухаючись. Потім обережно, щоб нікого не зачепити й не наступити, пройшла до того каченяти, що пищало, взяла його за шию, так, як бере вона кошенят, високо задерла голову й понесла до себе в кубло. А там стала його облизувати й пригортати разом із кошенятами.

Так от яким чином каченята опинялися в кошакому кублі. Після цього кволе курча чи каченя, яке не встигало бігати за квочкою чи впало десь у воду, приходило до кішки Мурки на тимчасове виховання.

ГУСЯЧИЙ КОМАНДИР

— **У** колону по одному шикуйсь! — командує Тарасик.

І гуси одне за одним виходять із подвір'я на стежку, що веде до ставка.

— Підтягнись! Підібрати ногу! Раз-два! Раз-два! — лунає над городами дзвінкий Тарасиків голос.

І гуси справді лопотять у ногу. Ось тільки молодий гусак Гагака збивається, бо все норовить то пасльонину по дорозі скубнути, то за якимсь жучком пожеється.

— Рядовий Гагака! Вийти зі строю! — гнівається Тарасик.

Гусак збочує зі стежки, косує червоним оком на хлопчину.

— Чому порушуєш дисципліну? Роби, як я! — і босоногий Тарасик відбиває крок по споришу.

Гуси виходять на берег ставка.

— Струнко! За порядком номерів розподілись! — лунає команда.

Гуси випинають груди, вигинають шиї.

«Гел! Гел-гел! Гел-гел-гел!» — чути над ставком.

— Вільно! Розійдись!

Гуси з радісним гелготом кидаються у воду. Славко та Іванко, що он вилежуються на березі, сміються з малого Тарасика. Гусячий командир, мовляв.

Ну то й що? Нехай і гусячий. А як виросте — справжнім командиром буде!

В. Осеева

СИНІ ЛИСТОЧКИ

У Катрусі було два зелені олівці.
А в Оленки жодного. От і просить вона Катю:

— Дай мені зелений олівець.

А Катя й каже:

— Спитаю у мами.

Приходять другого дня дівчатка до школи. Запитує Оленка:

— Дозволила мама?

А Катя зітхнула й говорить:

— Та мама дозволила, а брата я не спитала.

— Ну що ж, спитай ще й брата,— погоджується Оленка.

Приходить Катя до школи.

— Ну що, дозволив брат? — питає Оленка.

— Та брат дозволив, але я боюсь, зламаєш ти олівець.

— Я обережно! — говорить Оленка.

— Гляди ж мені,— наставляє Катя,— не підстругуй, не натискуй дуже, до рота не бери. Та не малюй багато.

— Мені,— каже Оленка,— тільки листочки на деревах намалювати треба та зелену травичку.

— Це багато,— каже Катя, а сама брови супить. І личко в неї таке невдоволене.

Подивилася на неї Оленка і відійшла. Не взяла олівця. Здивувалася Катя та й побігла за нею.

— Ну, чого ж ти? Бери!

— Не треба,— відповіла Оленка.

На уроці вчитель запитує:

— Чому це в тебе, Оленочко, листочки на деревах сині?

— Олівця зеленого немає.

— А чому ж ти у своєї подружки не взяла?

Мовчить Оленка. А Катя вся почерво-
ніла, ніби рак, та й каже:

— Я їй давала, а вона не бере.

Подивився учитель на обох.

— Треба так давати, щоб можна було
ВЗЯТИ.

ПРИГОДИ БАРОНА МЮНХАУЗЕНА

Лисиця на годці

Так, винахідливість — найперше в житті. І не було ще на світі людини винахідливішої за барона Мюнхаузена.

Одного разу в дрімучому лісі мені трапилася чорно-бура лисиця.

Шкура в цієї лисиці була така гарна, що мені стало шкода псувати її кулею чи дробом.

Не гаючи й хвилини, я вийняв із рушниць кулю і, зарядивши ствол довгою шевською голкою, вистрілив у ту лисицю. А вона стояла під деревом, і голка міцно пришила її хвіст до самого стовбура. Я не кваплячись підійшов до лисиці і заходився шмагати нагаєм.

Вона так очманіла від болю, що — повірите? — вискочила зі своєї шкури

і дременула від мене голяка. А шкура дісталась мені ціла-цілісінька, не попсована ні кулею, ні дробом.

Незвичайний одень

Зі мною траплялися чудеса ще й не такі.

Іду ото якось лісом і ласую солодкими, соковитими вишнями, які купив по дорозі.

Коли це прямо переді мною — олень! Стрункий, красивий, з величезними гіллястими рогами!

А в мене, як на зло, ні однісінької кулі!

Олень стоїть і спокійно дивиться на мене, ніби знає, що моя рушниця не заряджена.

На щастя, в мене залишилося ще трохи вишень, і я зарядив рушницю замість кулі вишневою кісточкою. Так, так, не смійтеся,— звичайною кісточкою.

Гримнув постріл, проте олень тільки головою крутнув. Кісточка влучила йому в лоб і не завдала ніякої шкоди. В одну мить він зник у лісовій гущавині.

Я дуже шкодував, що випустив із рук такого чудового звіра.

Через рік я знову полював у тому ж лісі. Звичайно, на той час я зовсім забув про історію з вишневою кісточкою.

Як же я здивувався, коли з гущавини лісу просто на мене вискочив чудовий олень, у якого поміж рогами росло високе вишневе дерево! Ах, повірте, це було дуже красиво: стрункий олень, і на голові в нього — струнке дерево! Я відразу здогадався, що це дерево виросло з тієї маленької кісточки, яка минулого року послужила мені замість кулі. Цього разу мені не бракувало набоїв. Я прицілився, вистрілив, і олень, мов підкошений, упав на землю. Таким чином, з одного пострілу я водночас дістав і печеню, і вишневий компот,

бо дерево було рясно вкрите великими стиглими вишнями.

Мушу зізнатися, що смачніших вишень я не куштував за все своє життя.

Дональд Біссет

МІСТЕР КРОКОКОТ

Одного разу Людина-на-Місяці подивилася вниз на Землю і побачила пса, який з гучним гавканням гнався за маленькою кішкою.

— Ну негідник! — сказала Людина-на-Місяці.— Хто ж це? Схожий ніби на Буньку з Хай-стріт. Ну, стривай, я відучу тебе ганятися за кішками.

І ось пізно вночі, коли Місяць світив над Африкою, Людина-на-Місяці подивилася на Землю. Їй треба було побачити свого старого приятеля на ймення Крококот.

Одна половина містера Крококота була котом, а друга — крокодилом. Він був єдиним отаким крокодилом і жив дуже самотньо у невеликій печері посередині Африки.

— А тобі не сумно? — спитала Людина-на-Місяці.

— Ніскілечки! — відповів містер Крококот.

— А я думав, саме навпаки,— сказала Людина-на-Місяці.— Адже нікого навіть поцілувати на ніч і сказати: «На добраніч».

— Ну нетямущий! — сказав містер.— Я — єдина істота на світі, котрій завжди є кому сказати: «На добраніч». Дивись! — з цими словами містер Крококот згорнувся кільцем, і крокодил поцілував кота.

— На добраніч, Крок! Міцного сну,— сказав кіт.

— На добраніч, друже! — відповів крокодил.

— Та-а-к! — сказала Людина-на-Місяці.— Виходить, у Крококотів є свої переваги.

— Звичайно! — погодився містер Крококот.— Але й свої недоліки теж.

— Які ж? — здивувалась Людина-на-Місяці.

— Бачиш,— сказав містер Крококот,— я ніколи не можу йти лише вперед, якась моя половина завжди задкує. Тому я не можу зрозуміти: йду я вперед чи біжу назад.

— Так, це незручно,— погодилась Людина-на-Місяці.— Не зміг би ти допомогти мені? Є тут один поганий пес, Бунькою звать його. Живе в Англії, на вулиці Хай-стріт, усе ганяється за кішками. Ось би тобі потрапити туди якось уночі. Ти б показався йому спочатку кішкою, а коли він поженеться за тобою, налякав би його крокодиловою пащею. Може, це назавжди

відіб'є у нього бажання ганятись за кішками.

— Згоден! — сказав містер Крококот.

Коли він дістався до Англії, Місяць яскраво освітлював сусідній двір за будинком Буньки.

Містер Крококот ліг під розлоге дерево, сховав свою крокодилову половину і виставив на місячне світло лише кошачу.

Тільки Бунька помітив кішку, — йому здалося, що це справжня кішка, — він загарчав, перескочив через паркан і кинувся на неї.

Але замість кішки його зустрів крокодил, та ще такий страшний!

Бідолаха Бунька без оглядки побіг додому і перевів дихання лише у своєму кошику на кухні.

— Ні вже, спасибі! Більше я за кішками не бігаю! — вирішив він.

Ну і посміялись над ним Людина-на-Місяці та її старовинний приятель — містер Крококот!

Після цього містер Крококот позіхнув і сказав:

— Мені б хоч трішечки подрімати тепер. І ліг зручніше.

Джанні Родарі

ПАУТАНА КАЗКА

— **Ж**ила собі одного разу дівчинка. Звали її Жовта Шапочка.

— Ні, Червона!

— Ой, я забув. Справді, Червона Шапочка. Покликала її мама та й каже: «Послухай, Зелена Шапочко...»

— Та ні, Червона!

— Ой, я забув. Справді, Червона. «Піди до тітки Діоміри й занеси їй картопляне лушпиння».

— Ні. Йди до бабусі та занеси їй пиріжка.

— Ну, гаразд. Дівчинка зайшла в ліс і зустріла жирафу.

— Ти переплутав! Зустріла вовка, а не жирафу!

— І вовк її питає: «Скільки буде шість разів по вісім?»

— Зовсім не так. Вовк її запитав: «Куди йдеш?»

— Твоя правда. І Чорна Шапочка відповіла...

— Це була Червона Шапочка, Червона, Червона!

— Так, Червона, і вона відповіла: «Йду на базар по баклажанний соус».

— Та що ти балакаєш! Вона відповіла: «Йду до хворої бабусі, та не знаю дороги».

— Твоя правда. Там кінь сказав...

— Який кінь? Це ж був вовк.

— А й справді вовк. І він сказав: «Сідай на сімдесят п'ятий трамвай, вийди на площі Дель Дуомо, зверни праворуч, там будуть три сходинки, а біля них лежатиме одне сольдо, обійди сходинки, візьми сольдо й купи собі жувальну гумку».

— Дідусю, ти не вмієш розповідати казок. У тебе все переплутується. А жувальну гумку я хочу купити.

— Гаразд, на тобі сольдо.

Джанні Родарі

ХВАДЬКУВАТА МИША

Стара бібліотечна миша вряди-годи ходила в гості до своїх двоюрідних сестер, що жили на високому горищі і мало тямили в земних справах.

— Які ж бо ви невігласи,— казала миша своїм сумирним родичам.— Мабуть, і читати не вмієте.

— Куди ж нам до тебе рівнятися,— зітхали сестри.

— От чи їли ви коли-небудь кота?

— Де вже нам! У нас не миші котів, а коти мишей їдять.

— Ой, які ж ви недотепи! Я вже не одного кота з'їла і скажу вам правду, що жоден не встиг навіть зойкнути.

— А чим від них тхнуло?

— Здається, папером і фарбою. Та з'їсти кота — то пусте. А от чи доводилось вам собаку їсти?

— Крий боже!

— Я саме вчора з'їла одного пса, завбільшки такого як вовк, та ще й з іклами... Схрумала його заіграшки, навіть не ойкнув.

— А чим він пахнув?

— Папером. А носорога ви коли-небудь їли?

— Де там! Ми того носорога навіть не бачили. Який він? Схожий на парміджанський чи горгондольський сир?

— Та схожий на носорога, звісно. А верблюда, ченця, принцесу, ялинку ви куштували?

У цю хвилину де не взявся кіт. Він сидів за скринєю, прислухаючись до мишачої розмови. Кіт був не мальований, а справжній, вусатий і з pazурами. Мишенята дременули в нірку, бібліотечна ж миша з несподіванки залякла на місці, ставши на задні лапки. Зловив кіт мишу й питається:

— То це ти котів їси?

— Я, Ваша Величносте... Але ж, розумієте... Я в бібліотеці...

— Та розумію, розумію. Ти гризеш котів, намальованих у книжках.

— Інколи, та й то з навчальною метою.

— Це діло добре, я теж люблю літературу. А чи не слід тобі навчитися чого в справжнього кота? Слід би тобі знати, що не всі коти паперові і не всіх носорогів можна загризти.

На превелике щастя для бідолашної миші, кіт побачив на підлозі павука і на хвилюку відвернувся. Бібліотечна миша двома стрибками опинилася між книжок, а кіт мусив павуком задовольнятися.

Ю. Ярмиш

ЧАРІВНІ ЛІКИ

Хто такий Василько?

Василько був маленький і кирпатий. А ще — вередливий. І любив він лише два слова — «Не хочу».

Вимовляв він їх по-різному.

Коли набурмошувався й тоненько виводив: «Не хо-о-о-чу!» Це означало, що мама хотіла вранці взути йому черевики.

Якщо Василько швидко мотав головою і пхинькав «Не хо-о-чу!!!» — усі знали: хлопчика хотіли вмити.

Коли ж Васильків рот розтягувався до вух, а сльози крапали на скатертину, наче дощик, і аж на вулицю долинав вереск «Не хо-о-о-о-чу!!!» — кожен розумів: перед хлопчиком стоїть тарілка зі смачним борщем, а в склянці червоніє солодкий кисіль.

Ось бачите, який же то був вередливий хлопчисько?!

Дід із зеденою бородою

Одного ранку Василько так довго пхинькав, що мама навіть на роботу не пішла. Тільки й чулося: «Не хочу,

не хочу, не хо-о-чу!» Раптом рипнули двері й на порозі з'явився дід — на зріст як Василько, з довгою зеленою бородою й зеленкуватими бровами.

Обличчя в діда — невдоволене, вузькі очиці — хитрі.

— Ти кликав мене? — спитав він, поважно погладжуючи бороду.

— Н-ні! — спантеличено вимовив Василько й озирнувся: де ж мама? Але мама була на кухні.

Дід узявся в боки й урочисто виголосив:

— Я великий, могутній чарівник Нехотій-Вередій! Ти мені, хлопче, подобаєшся — і нічого не хочеш, і вередуєш прекрасно. Я давненько за тобою стежу. Будь мені приятелем. Я зачарую тебе, і станеш ти найбільшим у світі вередунном. Згодний?

— Ага...— злякано мовив хлопчик.— Згодний...

— Але спершу,— дідусь примружив око,— ти мені присягнеш. Повторюй за мною: «Ні, ні, ні і ще раз ні! Геть не хочеться мені їсти, пити, щось робити. Хочу байдики лиш бити!»

Коли Василько це проказав, дід його попередив:

— Тільки знай: якщо сьогодні до півночі чогось захочеш, чари мої негайно пропадуть.

— А я не захочу,¹²⁸ запевнив дідуся Василько.

— Ну й молодець! — посміхнувся чарівник і зник несподівано, як і з'явився...

Дивна хвороба

Того дня навіть рідна мама не могла впізнати свого сина.

Він геть нічого не хотів і тільки вередував, а потім вирвався з маминих рук і вибіг у двір.

Хлопчаки якраз гралися в піжмурки. Василько постояв, подивився, як вони бавляться.

Йому дуже кортіло підійти до них. Але він вигукнув «Не хочу! Не хочу!» іще за ворітьми. Однак далеко він не зайшов.

Після недавнього дощу було слизько. Василько підсковзнувся і впав у велику калюжу під деревом.

— Егей, моряче, вилазь-но скоріше на сушу,— засміявся якийсь перехожий.

— Не хочу! — закричав хлопчик.

І хоч у калюжі було дуже неприємно, Василько отак і сидів у ній, аж доки його не розшукала матуся й силою притягла додому.

— Піди скупайся, бруднуля,— запропонувала вона.

— Не хо-о-о-чу!!!

Насипала синові борщу — він навіть не торкнувся до їжі.

— Синку, ти, мабуть, захворів! — стурбувалася мама і поклала йому руку на лоб.— У тебе, здається, висока температура.

Мама підбігла до телефону і набрала номер швидкої допомоги:

— Алло, пришліть, будь ласка, найкращого дитячого лікаря! Щось дивне коїться з нашим хлопчиком.

Не встиг Василько сказати «Не хочу!», а вже біля їхнього будинку зупинилася біла машина з червоним хрестом на боці.

Із машини вийшов найкращий дитячий лікар. На ньому був білий халат, а на халаті — сила-силенна різних кишень і маленьких кишеньок.

За лікарем санітари несли великий і, певно, дуже важкий чемодан.

Найкращий дитячий лікар уважно вислухав Василька й занепокоєно похитав сивою головою.

— Справді, дивна якась хвороба у вашого сина. Боюсь, що я не зможу йому допомогти.

Лікар погладив Василька по голові.

— Відкрий рота й покажи язик.

— Не хочу! — вигукнув хлопчик і ще міцніше зціпив зуби.

— Приготуйте-но чарівне скельце! — велів лікар санітарам.

Санітари відчинили чемодан і витягли звідти кругле скельце.

Лікар навів його на Василька і сумно сказав:

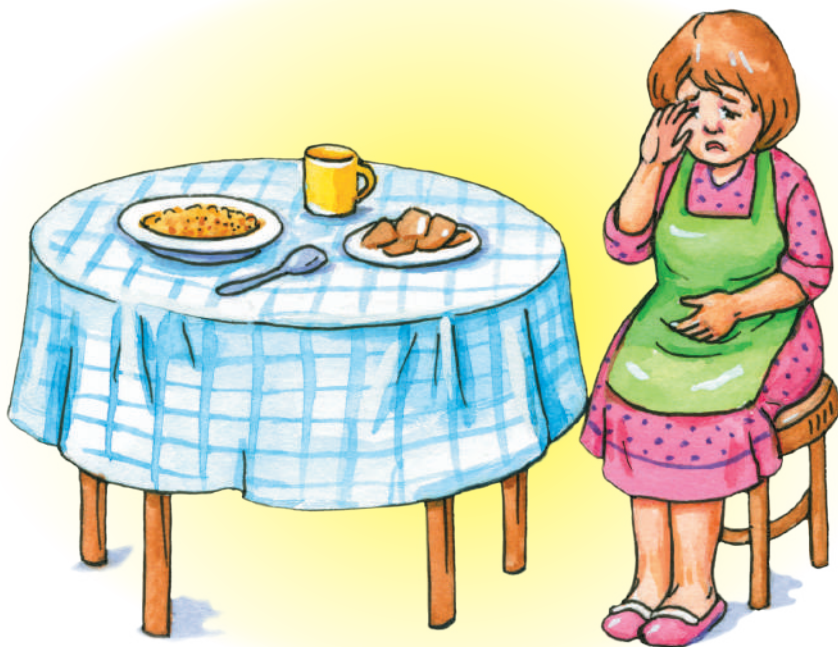
— Мені здається, що язик цього хлопчика розучився вимовляти усі слова, крім «Не хочу». Це дуже погано. Я ще не мав справи з такою хворобою. Вибачте, але від неї в мене немає ліків.

Найкращий лікар розгублено розвів руками. Санітари теж розвели руками і теж вибачилися. Вони вийшли у двір, сіли в свою машину і поїхали.

Що придумав тато

Невтішну картину побачив тато, коли повернувся з роботи. В кутку кімнати сиділа мама й плакала. А на дивані сидів Василько — брудний, з розкуйовдженою чуприною, — совав ногами й репетував: — Не хочу, не хочу, не хочу!!!

На столі стояла непочата вечеря. І видно було, як хочеться Василькові їсти... Але язик не повертався сказати про це.

Коли мама розповіла про все, що трапилось, батько довго думав, а тоді сів до столу й став щось писати. Потім він, не гаючись, пішов. І незабаром усі почули по радіо незвичайне оголошення:

— Дорогі громадяни міста! Врятуйте нашого сина Василька. Він не вмивається, нічогісінько не їсть, не хоче нічого робити, а лиш репетує: «Не хочу, не хочу!» Найкращий лікар тільки руками розвів — навіть він не може допомогти. Хто знає,

як лікувати цю хворобу, врятуйте нашого хлопчика!

Диктор кілька разів повторював оголошення. Мешканці міста були схвильовані, дуже хотіли допомогти, але ніхто не знав, як це зробити.

Настала ніч. Мама й тато хотіли покласти Василька у ліжко. Та він і спати не хотів...

Коли годинник на міській вежі почав відбивати дванадцяту годину, хтось постукав у двері.

Несподівана допомога

Мама й тато кинулися відчиняти. Спершу їм здалося, що за дверима нікого немає. І лише тоді, коли почувся тонюсінький голосок: «Швидше ведіть мене до хворого!» — вони поглянули вниз. На порозі стояв маленький дідусь. На голові в нього був червоний капелюшок

із блакитним помпоном. Дідусь мав лагідні очі й сиву, наче сніг, бороду.

Мама й тато пропустили дивного дідуся до сина.

— Покажи язика! — вигукнув дідусь. І, на диво, вередун одразу послухався.

— Так я й знав! Це витівки мого давнього ворога — чарівника Нехотія! — схвильовано сказав дідусь.— Негайно, хлопчику, повторюй за мною чарівні слова: «І удень, і серед ночі відтепер усе я хочу!»

І тільки Василько встиг вимовити: «Хочу!», як на міській вежі пролунав останній — дванадцятий удар.

— Хочу спати,— сказав Василько і відразу ж заснув.

— Хто ви, чудодійнику? — разом спитали мама й тато.

— Будьмо знайомі. Я добрий чарівник Хотій. Допмагаю дітям позбутися поганих звичок. Усе зробиш, усе зможеш,

якщо дуже захочеш. От мої чарівні ліки!
А зараз — на добраніч вам!

І дідусь зник...

Він мав безліч усяких важливих справ. У добрих чарівників завжди багато клопотів. Очевидно, комусь іще були потрібні чарівні ліки.

І. Січовик

ЗАПАСЛИВИЙ

— Знову мокрі черевики?! —

Сварить Вову мати.—

Ти, мабуть, в усіх калюжах

Встигнув побувати?

— Що ви, мамо,— каже Вова,—

Не хвилюйтесь дуже:

Ще й на завтра залишилось

Чотири калюжі!

ЧАРІВНЕ СЛОВО

ЛІЧИЛКИ

* * *

Сів метелик на травичку,
Пригадав собі дурничку.
Раз, два, три, ти, метелику, лети!

* * *

Сіла качка на гніздечко,
Золоті несе яєчка.
Скільки їх там? Відгадай.
Раз, два, три — і утікай!

* * *

Раз, два, три, чотири.
Кицю грамоті навчили:
Не читати, не писати,
А за мишками ганяти.

* * *

Раз, два, три! Раз, два, три!
Біжимо ми, як вітри,
А жмурити будеш ти!

* * *

Ходить бусол по болоту,
Просить хлопців на роботу.
Хлопці кажуть: «Не піду!»
Бусол каже: «Заплачу».

* * *

Попіл, попіл, попільниця,
А де ж наша зозулиця?
Понад морем літала,
Сивим оком кивала.
А ти, киве, не кивай,
А з городу утікай!

* * *

Первінчики, червінчики,
Дзвенять, гримлять кремінчики.
По свіжій травиці,
По чистій водиці.
Там ягоди, горішки,
Медок, сахарок.
Мовчок.

* * *

Летів рій бджілок
Зі ста лічилок.
Зійшлися діти,
Давай лічити,
Бо кожна бджілка,
Немов лічилка:
Кого вкусить —
Жмурити мусить.

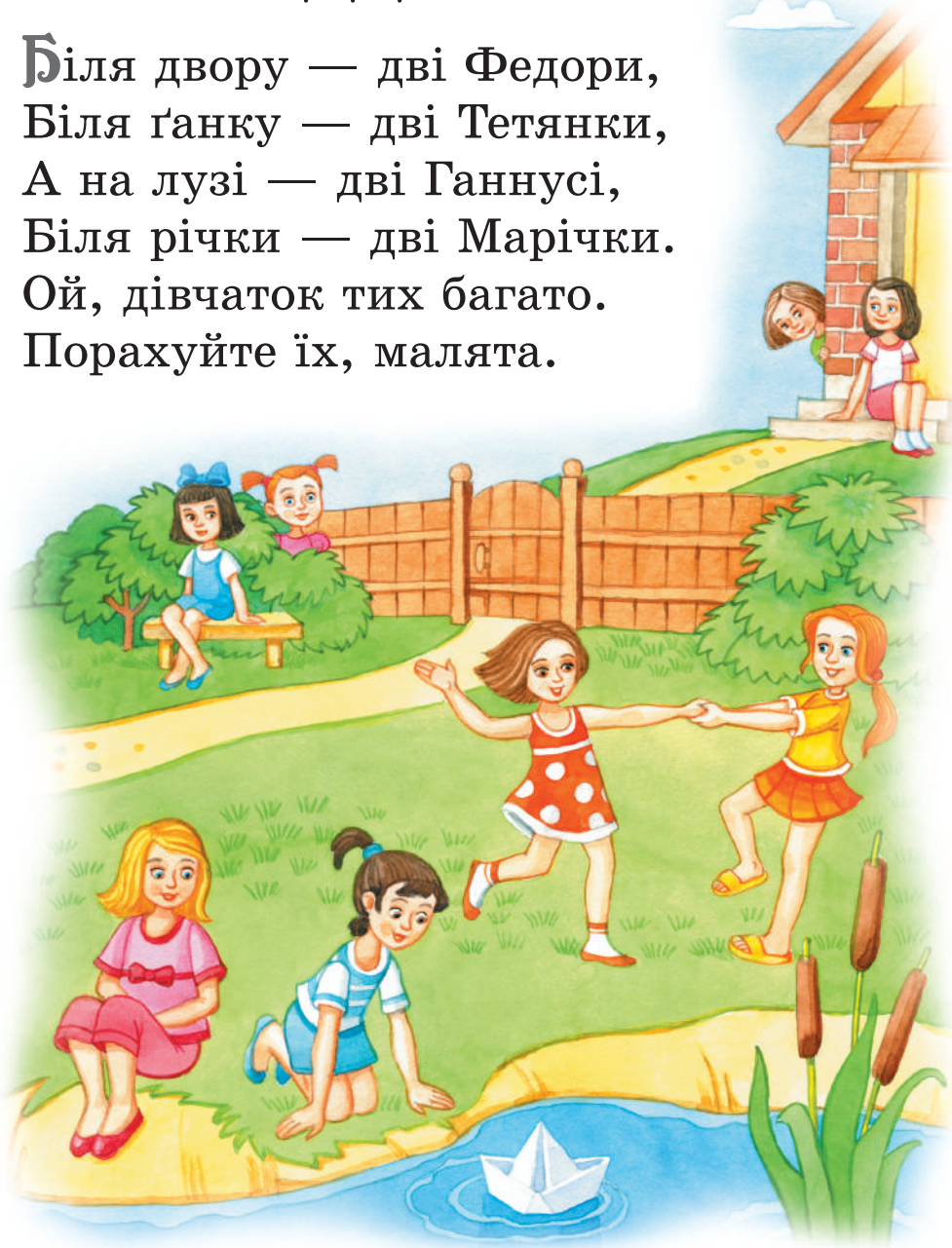
* * *

Ішов кіт
Через сто воріт,
До кінця дійшов,
Кошеня знайшов —
Няв!

* * *

Біля двору — дві Федори,
Біля ганку — дві Тетянки,
А на лузі — дві Ганнусі,
Біля річки — дві Марічки.
Ой, дівчаток тих багато.
Порахуйте їх, малята.

СКОРОМОВКИ

* * *

Надворі трава,
На траві дрова.
Не рубай дрова,
Бо трава здорова.

* * *

Муха цілий день дзижчала,
Павуку надокучала.
— Не дзижчи,— він каже мусі,—
Бо дзвенить мені у вусі.

* * *

Дзьобнув хлібця горобець,
Дзьоб обтер об стовбурець,
Барабольки подзьобав,
По бруківці пострибав.

* * *

Бабин біб розцвів у дощ,
Буде бабі біб у борщ.

* * *

Пилип посіяв просо,
Просо поспіло.
Пташки прилетіли,
Просо поїли,
Пилип плаче.

* * *

Мишка раз прийшла до кішки,
Уклонилаь кішці в ніжки.
Кішці — смішки,
Мишці — нітрішки.

* * *

Бобер на березі з бобренятами
Бублики пік.

* * *

Варка варила вареники,
Василь взяв вареника.
Варка Василя варехою.
Василь Варку вареником.

Ішов хлопець із ярмарку,
По колоді через воду.
Тільки став він на колоду —
Бовть у воду!
Викис, вимок, виліз, висох,
Став на колоду.
Та знову — бовть у воду.

* * *

Воро́на проворони́ла воро́нєня.

* * *

Всі́м подоба́ється це ку́це цу́чення.

* * *

Дро́ва рубали́ два дровору́би.

* * *

Леті́ла леле́ка, за́клекоті́ла
До лелече́нят.

* * *

На возі́ — ко́за,
Під возо́м — ло́за.

* * *

По́ля по́ле поли́ває,
По́ле й пере́полює.

* * *

Ста́в на го́ріх — упав на по́ріг.

ДРАЖНИКИ

Н. Хаткіна

* * *

Ой як у Ганнусі,
Як у чепурусі,
Аж по сім сережок
У кожному вусі!
І раденька,
Що дурненька!

* * *

Жаба в животі Андрійка
Заспівала коломийку,
Плигає та скаче —
Хай Андрійко плаче!

* * *

Подивися, Ірко:
На панчохах дірка,
Коси — як солома.
Сиди, Ірко, вдома.

* * *

Ой не стріляй, Петрусю,
З гармати у бабусю;
Зламається гармата:
Бабуся — ой завзята!

* * *

Не шукай, Оксанко, зранку
Свої туфлі біля ганку:
Їх качечки знічев'я вкрали,
Біля річки закопали.

* * *

Дибав, дибав Пилипок
Уночі серед місток.
Вранці повернувся боком...
Та ще й з ліхтарем під оком!

* * *

Ой, Марійко, гоп-ця-ця,
Загубила баранця.
Він по даху цоб-цобе,
Ще й Марійку дражнить:
«Бе-е-е!»

* * *

У Грицька, у Грині
У вухах — по морквині,
Він і сам не жує,
І нікому не дає.

* * *

Ти, Сергійку, молодець —
Пузо наче гаманець!
А у тому гаманці —
Сто чотири кавунці!
Більше не вміщається —
Застібка ламається!

* * *

Ой ти, Любо, Любо-згубо,
Нащо здерлася на дуба?
— Буду я ворон ганяти —
На перини пір'я драти!

* * *

Василь-ковбасиль
Продавав у місті сіль,

Двісті пряників купив,
Всі до крихітки поїв.

* * *

Цілих три доби дві Олі
Язиками все мололи.
Язики переплелися —
Олі вже не розійшлися.

* * *

На базар пішов Тарас:
Вибирав собі матрац.
Але нема матрацика,
Щоб витримав Тарасика!

* * *

Подивіться на Наталю —
Вкрилась ковдрою, як шаллю,
Каже, що вона актриса,
А сама крива та лиса.

ЗАПАДКИ

І. Січовик

Довгі вуха, куций хвіст,
До мисливства в нього хист:
Все знаходить навмання
Це маленьке... *(внѣћћћ)*.

З квіток мед вона збирає
І у вулику ховає.
Кружляє цілий день мала.
Здогадались хто?... *(вгожрѣ)*

В нас гуляє біля тину,
Має носик-намистину,
Сам він схож на будячок
Це колючий... *(ноѣржѣ)*.

Хоч бачить він погано,
Але копа старанно.
Під землею вирив хід
Сліпкуватий сірий... *(шѣдѣ)*.

Заповзята трудівниця,
Вона праці не боїться.
Дуже сильна ця комаха
Називається... (*pxvdhw*).

Відкриваються щоночі
Величезні її очі.
Землю темрява вкрива —
Полювать летить... (*pxoo*).

Птах моторний,
Як сажа чорний,
Їсти черв'яків мастак
Це спритний
звичайний... (*xvdz*)

Я пасуся на лужку
В хутряному кожушку.
Гострі рожки — бе-бе-бе!
Налякаю я тебе.
(*pxou*)

В хаті я мишей ганяю,
Вуса ще з дитинства маю,
Лапкой миюся щодня.
Я пухнасте... *(внѣтом)*.

Наче сонячні клубочки
Хтось розсипав біля квочки.
Хто це там пищить, завзято?
Здогадалися?... *(ршрѣдѣу)*

Маленький, вухастий,
Взимку біленький,
По лісочку біг-біг!
По сніжочку стриб-стриб!
(мѣнѣуѣ)

Ноги довгі, мов жердини,
Чваньковита ця пташина,
Нові чоботи убрала,
По болоту почваланала.
(вѣиѣнѣ)

Шкільні загадки

Біла білка плиг та плиг
По чорному полі.
Ми без неї не змогли б
Вчитися у школі.
(орґадґ)

Не вмію читати,
А весь вік пишу.
(ячґа)

Хто мовчить,
А розуму вчить?
(гґнґ)

Дерево — не дерево,
А листки має.
(гґнґ)

В шкільній сумці я лежу,
Як навчаєшся — скажу.
(япннґроШ)

Д. Білоус

* * *

З однієї ми родини
Від Андрія до Ярини.
Як по одному, самі,
Ми буваємо німі.
Певним станемо рядком —
Заговоримо ладком.
Ми — писемності основа.
А без нас ніхто ні слова!
(пншəрр пдəш!ц)

* * *

Кругла куля непроста,
Голуба, велика:
Без будинків там міста,
Без води там ріки;
Без людей і без землі
І шляхи, і гори,
І моря, і взагалі
Всі земні простори.
(əhдогц)

* * *

Завжди можу стати в пригоді,
Моїх вам порад не злічить.
І кажуть про мене в народі:
«Мовчить, а сто дурнів навчить».
(вгннУ)

* * *

Що за знак —
Стрункий, мов спис,
Він над крапкою завис,
Спонука до поклику.
Хто ж бо він?
(бнпнмо яннУ)

* * *

Серед знаків у пошані
Ця маленька, кругла пані.
В кінці речення живе,
Після неї нове йде.
(ржирдУ)

ЖАРТІВЛИВІ ВІРШИКИ

Є. Бандуренко

ВИХВАЛЯВСЬ МАЛИЙ ПЕТРУСЬ

Вихвалявсь малий Петрусь:
— Як не віриш — поклянусь,
Що ні вовка, ні ведмедя
Й навіть лева не боюсь!

— «Не боюся, не боюся!» —
Перебила його Люся,
Ледве стримуючи сміх.—
Ну а де ж ти бачив їх?

І, крутнувшись на ніжці,
Відповів сестрі Петрусь:
— Бачив звірів я у книжці,
Що купив мені татусь...

ТІЛЬКИ СИНІ

— А покажи-но Чорне море, —
Звернувся учитель до Юрка.
Юрко підвівсь і пильним зором
По карті з краю в край блука.
Блукав, блукав, а по хвилині
Невинно очі підніма:
— А тут моря все тільки сині,
А чорних — жодного нема!..

ГРИЦІВ ЖАЛЬ

— Чом це ти розплакався,
Грицю? —
Запитав унука дід.
— З'їла Дуся полуниці,
Що зібрав я на обід.

Дід лише розвів руками:
— Ну, який же ти козак,
Щоб за тими ягідками
Гірко плакати отак?

— Ні, не жаль мені, дідусю,
Полуниць, що я зібрав.
Жаль мені, що ними Дуся,
А не я посмакував!..

А. Динник

БІЛА ПАЛІТИ

Якось раз сусідський кіт,
Ласий вдень поспати,
Перескочив через пліт,
Вбіг до Олі в хату.

Видно, холодно коту,
Обігрітись хоче.
Він зіскочив на плиту,
Всівся і муркоче.

Оля вчула звуки ті
І оторопіла.
— Мамо! — каже. — На плиті
Кицька закипіла!

В. Шаройко

ПЕРЕЙШОВ

Рік навчальний закінчився,
Веселиться дітвора.
Батько пильно подивився
На синочка-школяра.
— Як діла твої, Тарасе?
Не залишили тебе?
— Ні, я з першого «А» класу
Перейшов у перший «Б».

С. Воскрекасенко

ПРОГОВОРИВСЯ

Ванько робив у класі «рибку»,
Стрибнув невдало й вибив шибку.
Довгенько винного шукали.
(Дружки Ванька не видавали.)
Директор довго не гадав,
На збори тих друзків зібрав.
— Чи всі,— питає він,— прийшли?

- Усі-і-і! — вони відповіли.
— І той прийшов, що вікна б'є?
Ванько гукнув:
— І той тут є!..

ТАТКІВ ПОМІЧНИК

Мишко Данькові каже:

- Слухай-но,
Давай сьогодні підемо в кіно!
— Не клич мене сьогодні ти,
Я мушу таткові допомогти.
— А що йому ти будеш помагати?
— Мої уроки готувати.

УЧИТЕЛЬКА СКАЗАЛА...

Дивується татусь:

- Чого це наш Павлусь
До школи не збирається іти?
З-під ковдри теплої синок
Подав тоненький голосок:
— Учителька сказала,
Щоб прийшов сьогодні ти...

КАЗКОВИЙ ВОДОГРАЙ

НАРОДНІ КАЗКИ

СОНЦЕ, МОРОЗ І ВІТЕР

Українська казка

Йшов перехожий, побачив на дорозі трьох чоловіків та й привітався з ними:

— Добрий день!

І пішов далі.

Стали ті між собою сперечатися, з котрим із них він привітався. Догнали його та й запитують:

— Скажи, кому ти з нас доброго дня побажав?

А перехожий запитує:

— А ви хто такі будете?

Один говорить:

— Я — Сонце.

Інший каже:

— Я — Мороз.

А третій:

— А я,— каже,— Вітер!

— Ну, так це я Вітру казав.

Ось Сонце й каже:

— Я тебе в жнива спалю.

Говорить Вітер:

— Не бійся, чоловіче: я подую холо-
дом і буду тебе охолоджувати.

А Мороз погрожує:

— А я тебе взимку заморожу.

Вітер каже:

— А я ж як подую, то ти, Морозе,
підеш; ось воно й потеплішає.

ЯК ВОВК КОЖУХА СОБІ ШИВ

Українська казка

Настав листопад. Холодний вітер зри-
вав листя з дерев, раз у раз ішов дощ,
а сонце ховалося за темними хмарами.

Блукав якимось вовк лісом, шукаючи,
де йому від негоди прихисток знайти.

Раптом бачить: дятел довбає дерево, аж тріски на всі боки летять.

Вовк і каже дятлові:

— Нерозумний ти птах, дятле. Ціле літо дерева лікував, довбав-довбав, працював-працював, а на зиму й хатки собі не збудував.

А дятел вовку відповідає:

— А ти, вовче, найбільший розбійник у лісі, всі тебе бояться, а кожуха на зиму не маєш!

«Справді,— подумав собі вовк,— треба кожуха на зиму справити!»

Питає у дятла:

— Порадь мені, дятле, із чого кожуха пошити?

— Та певно, що з овечої вовни,— сказав дятел і полетів у своїх справах.

Пішов вовк до річки, де вівці паслися. Побачили його вівці, злякалися. Виступив наперед старий баран, наставив роги й питається вовка:

— А чого тобі тут треба, вовче?

— Мені вівцю треба,— відповідає вовк,— кожуха собі хочу пошити, бачиш — зима йде.

— Гаразд, дамо тобі вівцю з нашої отари,— каже баран,— тільки ти спочатку ниток добудь, щоб кожуха пошити.

— А де їх узяти?

— Он бачиш — кінь пасеться, насмикай волосу з його хвоста, от і будуть тобі нитки,— відказує баран.

Підкрався вовк до коня і вчепився йому у хвіст зубами. А кінь як хвицне його копитами, аж у вовка в очах потемніло. Завив вовк і кинувся до лісу. Так і лишився лісовий розбійник без кожуха.

ЖУРАВЕЛЬ СВАТАЄ ЧАПЛЮ

Українська казка

Жили на болоті журавель і чапля. Так нудно було журавлю самому жити, пішов він до чаплі посватати її.

А вона:

— У тебе одіж коротка, ноги дуже довгі, іди геть, довгоший!

І журавель пішов до свого дому. Тоді чапля надумалася:

— Нудно мені самій. Ось піду я та посватаюся до журавля.

І приходить до нього:

— Візьми мене, журавлику, за жінку!

А він відповідає:

— Іди від мене геть. Було вчора погоджуватися!

Пішла чапля з плачем додому, а журавель схаменувся:

— Шкода, що не взяв чаплю за жінку.

Приходить, вклоняється:

— Чапле, піди таки за мене заміж!

А чапля йому:

— Було мене брати, як я сваталася!
І так вони досі й ходять.

ЛИСИЦЯ І ЯСТРУБ

Шотландська казка

Сів якимось яструб на березі річки і задрімав на теплому від сонця камені. Підбігла до яструба хитра лисиця і вхопила його своїми гострими зубами.

— Ой, лиско, не їж мене! — заблагав її яструб.— Відпусти мене на волю, а я за те знесу тобі яйце завбільшки з твоєю головою.

«Ох, і пощастило ж мені! — подумала руда.— Такого птаха впіймати! Справжнісінький скарб!»

Розтулила вона зуби і випустила яструба.

А яструб сів на гілці дерева і почав дразнити дурну лисицю.

— Не знесу я тобі яйця завбільшки з твоєю голову,— сказав він.— Не знесу через те, що не можу. Зате дам тобі три поради. Ось вони. Перша порада: ніколи не вір абикому. Друга порада: не засмучуйся через дрібниці. І третя порада...

(Тут яструб подивився на голодну лисицю й помовчав.)

— Третя порада така: що впіймала, те тримай міцно.

Мудрим ніхто не родився,
а навчився.

ЧОМУ КІТ УМИВАЄТЬСЯ ПІСЛЯ СНІДАНКУ

Литовська казка

Якось залетів горобець на подвір'я і угледів під деревом кілька зернинок. Ключнув одну, ключнув другу. А кіт підкрався — хап його за крильце!

— Зараз я тебе з'їм.

— Їж на здоров'я,— сказав горобець.— Але, щоб твій сніданок смачнішим був, спочатку вмитися треба.

— Вмитися? — здивувався кіт.

— А хіба ти не знаєш, що всі перед їдою вмиваються?

— Знаю! — муркнув кіт, бо згадав, як щоранку хлюпочеться у воді хлопчик П'ятрас.

— Ти почекай мене, я швидко.

— Добре, почекаю! — цвірінькнув горобець.

Випустив кіт горобця з пазурів. А той пурхнув собі на вершечок дерева й лукаво вниз позирає.

Умився кіт, задер голову й гукнув:
— Спускайся на землю, мені вже снідати час.

— Наступного разу вмивайся, коли поснідаєш! — засміявся горобець і пома-
хав котові крильцями.

Відтоді усі коти вмиваються після сніданку.

МИШАЧА НАРАДА

Французька казка

В одній хаті трапилася прикрість — не стало кота. От миші вже не знали, куди на radoщах бігти, що заподіяти. Вони ж бо гадали, що усім їхнім негараздам настав край.

Та вже наступного дня клопоту їм додалося. Бо мало того, що господиня взяла нового кота, та ще й молодого, спритного.

Відтепер їм доводилося ще ретельніше по кутках нишпорити.

І вирішили миші нараду скликати. Думали-гадали вони, судили-рядили, як цьому лиху зарадити,— нічого путнього не приходило до їхніх голівок.

Та ось одна мишка запропонувала:

— А чом би не почепити йому на шию дзвоника? Тоді ми щоразу знатимемо, де той розбійник вештається!

— Слушно! Так і слід чинити!

— Воно-то так! — підсумувала найстаріша з них.— Треба тільки визначити, хто дзвіночок котові причепить...

Не встигла сива й закінчити думку, як побачила, що решта мишей з переляку поховалися й тільки попискували.

Так і досі триває мишача нарада: нишпорять по кутках і чекають, поки хтось насмілиться і причепить котові дзвоника. А той і гадки не має, що замислили миші: ловить їх собі — та й годі!

ЛІТЕРАТУРНІ КАЗКИ

Брати Грімм

МАДЕНЬКІ ЧОЛОВІЧКИ

Французька казка

Спіткали якомсь чоботаря злидні, та так, що всього й лишилося що шкіри на одну лише пару черевиків. Чоботар любив свою справу, от і викроїв під вечір ці черевики, щоб зранку їх зшити. А потім ліг спокійно в ліжку і заснув.

На ранок він хотів було братися за роботу, але виявилось, що черевики стоять зовсім готові на його столі. Здивувався він, але узявши черевики та роздивившись їх, побачив, що вони так добре зроблені, що жодного стібка немає в них неправильного. Видно, що добрий майстер ті черевики шив.

А незабаром після того з'явився і покупець, і так черевики йому сподобалися, що заплатив за них дорожче, ніж зазвичай. Тож чоботар на ті гроші міг купити шкіри на цілих дві пари гарних черевиків.

Він думав на ранок зі свіжими силами взятися за справу, однак уранці черевики знову були готові, і покупці не забарилися. Отримав чоботар стільки грошей, що

зміг купити шкіри аж на чотири пари черевиків.

Наступного ранку чоботар знову знайшов у себе на столі всі чотири пари зшитими і готовими.

Так і пішла справа надалі. Тож незабаром став майстер заможним.

Якось увечері, напередодні Різдва, каже чоботар своїй дружині:

— А що, якби ми цієї ночі залишилися в нашій майстерні? Сховаймося й подивімося, хто ж це нам надає таку допомогу.

Дружині теж було цікаво, і вона погодилась. Потім вони сховалися в куточку кімнати під купою одягу на вішаку і стали придивлятися.

Рівно опівночі з'явилися двійко чоловічків, зовсім маленькі. Сіли вони за робочий стіл башмачника, узяли покроєні черевики і почали своїми крихітними пальчиками так моторно тикати шилом,

шита постукувати молоточками, що чоботар в подиві не міг від них очей відвести.

І працювали вони до тих пір, поки не виставили на стіл готове взуття. Тоді вони жваво зібралися і миттю зникли.

На ранок дружина сказала своєму чоловікові:

— Ці малюки нас збагатили своєю роботою, треба і нам їм за це віддячити. Вони он які крихітні, і їм, бідолашним, холодно. Зшию їм кожному одешинку. А ти зроби по парі черевичків.

Чоботар погодився, і ввечері, коли все було готове, вони поклали на стіл свої подарунки і знову сховалися.

Опівночі з'явилися чоловічки. Вони хотіли негайно взятися до роботи, але коли замість шкіри знайшли на столі гарненьке вбрання, спочатку здивувалися, а потім дуже зраділи.

Швидко вбравшись, чоловічки весело заспівали:

Ми тепер ошатні —
Будемо гуляти!
Вже не треба нам
Чоботи тачати!

І стали танцювати, стрибати через стільці й лави. Нарешті вони дісталися до дверей і зникли за ними.

Із цього часу чоловічки більше не поверталися, але чоботареві щастило й надалі, добробут більше не полишав його оселю.

Брати Грімм

ПАНІ МЕТЕЛИЦЯ

У вдови було дві дочки: рідна й падчерка. Рідна дочка була ледачою та вередливою, а падчерка — доброю та працювитою. Проте мачуха не любила дівчиною і примушувала її виконувати всю роботу по господарству. Бідолашна цілими днями сиділа на вулиці біля криниці і прjala.

От якось помітила дівчинка, що її веретенце забруднено кров'ю. Вона хотіла його обмити і нахилилась над криницею. Та веретенце висковзнуло в неї з рук і впало у воду. Злякалась дівчинка, гірко заплакала, побігла до мачухи і розказала про те, що сталося.

— Ну що ж, зуміла загубити — зумій і відшукати,— відповіла зла мачуха.

Заплакавши, повернулася дівчинка до криниці, заплющила оченята і стрибнула в неї.

А коли вона розплющила очі, то побачила, що стоїть посеред дивовижного луку, а навколо багато квітів і сяє яскраве сонечко.

Пішла дівчинка лугом і раптом бачить — стоїть пічка, повна хлібців.

— Дівчинко, дістань нас із пічки, а то згоримо! — закричали їй хлібці.

Дівчинка взяла лопату, дістала всі хлібці і пішла собі далі. Іде і бачить —

стоїть яблуня, рясно вкрита спілими яблуками.

— Дівчино, струси нас із дерева, ми вже давно достигли! — закричали їй яблучка.

Дівчинка підійшла до яблуньки і так стала її трясти, що яблука дощем посипались додолу. Вона трясла до тих пір, поки на гілках не залишилося жодного яблучка. Потім зібрала всі яблука до купи й пішла собі далі.

От підійшла вона до маленької хатки. Раптом звідти виходить до неї бабуса.

— Вітаю, мила дівчинко! Я — пані Метелиця.

Залишайся в мене й допоможи мені по господарству. Ти повинна кожного ранку добре збивати мою перину. Коли з неї летить пух, то на землі йде сніг. Якщо ти будеш сумлінною й працьовитою, я щедро нагороджу тебе.

Залишилась дівчинка жити у пані Метелиці. Вона дуже старалася догодити

старенькій, і, коли збивала перину, пух так і летів навколо, наче сніжинки.

Метелиця полюбила сумлінну дівчинку і завжди була лагідною із нею. Дівчинці жилося в старенької набагато краще, ніж удома. Проте через деякий час вона засумувала за рідною домівкою.

Пішла тоді дівчинка до Метелиці і сказала:

— Мені дуже добре у вас, бабусю, але я так скучила за рідним домом.

— Гаразд, дитинко, я відпущу тебе додому,— сказала Метелиця.— А за те, що ти так старанно мені допомагала, ще й нагороджу.

Метелиця взяла дівчинку за руку і підвела до великих воріт. Коли дівчинка проходила під ними, полив золотий дощ і вкрив її золотом.

— Це тобі за твою сумлінну працю,— сказала на прощання пані Метелиця й подала дівчинці її веретенце.

Ворота зачинилися, і дівчинка опинилася на землі біля свого будиночку. На паркані сидів півник.

Побачив він дівчинку і закричав:

— Ку-ку-рі-ку! Наша красуня веретенце несе!

Побачили мачуха та її дочка, що падчерка йде вся в золоті, і зустріли її лагідно, почали розпитувати. Дівчинка розповіла їм про все, що з нею трапилось. От мачуха і захотіла, щоб її рідна дочка також розбагатіла. Дала вона ледарці веретенце і послала до криниці. Ледарка навмисно вколола собі палець, вимастила кров'ю веретенце і вкинула його в криницю. А потім і сама туди стрибнула.

Вона також, як і сестра, опинилася на великому зеленому лузі і пішла по доріжці. Дійшла вона до пічки:

— Дівчинко, дівчинко, дістань нас із пічки, а то ми згоримо! — закричали їй хлібці.

— Дуже потрібно мені свої ручки бруднити! — відповіла їм ледарка і пішла собі далі.

Коли проходила повз яблуньку, яблучка крикнули їй:

— Дівчинко, струси нас із дерева, а то ми давно вже достигли!

— Ні, не струшу! А то ще впадете мені на голову, заб'єте,— відповіла їм ледарка.

Прийшла ледача дівчинка до пані Метелиці і також залишилася жити в неї. Першого дня вона робила все, що наказувала старенька.

Дуже вже хотілося їй отримати нагороду! Та вже другого дня стала лінуватися. Вона зовсім не піклувалася про перину Метелиці і збивала її так недбало, що з неї не вилітало жодної пушинки. А третього дня навіть не схотіла встати з ліжка.

Пані Метелиці дуже не сподобалась ледача дівчинка.

— Ходімо, я проводжу тебе додому,— сказала вона за кілька днів.

Ледарка зраділа і подумала: «Нарешті на мене золотий дощ поллється!»

Підвела Метелиця дівчинку до великих воріт і віддала їй веретенце. А коли ледарка проходила під воротами, на неї вилився цілий казан чорної смоли.

— Ось нагорода за твою роботу! — сказала на прощання Метелиця.

Зачинились ворота, і ледарка опинилась удома. Побачив півник, якою брудною вона стала, злетів на криницю і закричав:

— Ку-ку-рі-ку! Нечупара наша іде, веретенце несе!

Із тих пір скільки не милась ледарка, так і не змогла змити смолу. А падчерка всюди ходила в золоті. Яка праця — така й нагорода.

Шарль Перро

ПРЯНИЧНА ХАТИНКА

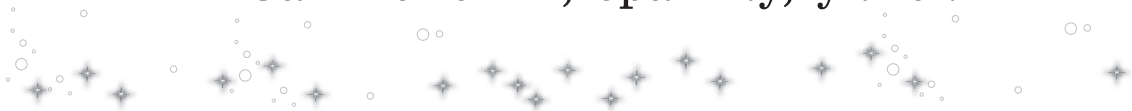
Дуже давно на краю дрімучого лісу жили собі дроворуб із дружиною та двома дітьми. Донечку звали Гретель, а синка — Гензель. Проте трапилось лихо — померла в дроворуба дружина, і діти лишились сиротами. Минув час, дроворуб одружився вдруге. Та нова дружина стала дітям не доброю матінкою, а злою мачухою. З ранку до вечора примушувала їх тяжко працювати й докоряла шматком хліба.

І от якось надумала мачуха позбавитись дітей і наказує дроворубові:

— Відведи малих у ліс і залиш там. Ні до чого мені такий тягар!

Як не просив чоловік дружину схаменутися — вона залишилась невблаганною. Почули діти цю розмову, заплакала гірко Гретель і каже:

— Загинемо ми, братику, у лісі.

— Не плач,— відповідає Гензель,— що-небудь придумаємо.

На ранок дроворуб вдягнув дітлахів тепліше і повів у ліс. А Гензель заздалегідь назбирав камінців і заховав у кишені. Як тільки увійшли до лісу, почав він раз у раз кидати за собою камінці, щоб згодом відшукати за ними дорогу додому.

Завів дроворуб дітей у самі хащі.

— Назбирайте, любі, якнайбільше хмизу, я невдовзі повернуся, розведу багаття,— крізь сльози промовив батько й пішов.

Поступово сонце стало ховатися за маківки дерев, спустились сутінки. Гретьель знову гірко заплакала.

— Не сумуй, сестричко, покладись на мене! — утішив її Гензель.— Потрібно лише дочекатися ранку, і тоді ми відшукаємо дорогу додому.

І дійсно, уранці за білими камінцями діти швидко повернулись додому. Їхній батько дуже зрадів, що дітлахи повернулись живі й здорові. А мачуха лише

злобно поглянула на них і не промовила жодного слова.

За цілий день бідолашні дітки отримали на двох лише окрайчик хліба та черпак холодної води. А наступного ранку мачуха випровадила дроворуба та дітей зі словами:

— Дивись, чоловіче, щоб цього разу зробив усе як слід, інакше додому більше не повертайся!

Що було робити? Повів дроворуб діточок знову в ліс. А Гензель дорогою став кидати хлібні крихти. Не помітив хлопчик, як слідом за ним летіли лісові пташки і все склювали.

Залишив дроворуб знову дітей самих. Тільки Гретель надумала плакати, як Грензель їй каже:

— Не слід плакати, сестричко. Завтра ми знову повернемося додому.

Та вранці почав Гензель шукати хлібні крихти, за якими вони могли б знайти дорогу додому, і не знайшов жодної.

Нічого робити, пішли дітлахи навмання стежкою. Ішли вони, ішли і вийшли на лісову галявину. Дивляться — стоїть на галявині гарна маленька хатинка, та не проста, а прянична.

Підбігла Гретель до хатинки й відламала від дверей шматочок шоколаду. Услід за нею й Гензель вирішив відламати від стіни хатинки шматочок льодяника.

Довго дітки не могли відірватися від смачної хатинки, але раптом двері відчинилися й на порозі з'явилася стара. А була це лиха відьма, і прянична хатинка служила їй приманкою для маленьких дітей.

Не встигли діти привітатися, як стара схопила їх, завела в хатку і штовхнула в залізну клітку.

— Відгодую вас, дітоньки, шоколадом та пряниками, а потім з'їм,— прошипіла відьма й пішла.

Бідолашні діти від жаху і думати забули про рідну оселю, лише чекали на повернення старої.

Наступного дня відьма випустила Гретель і сказала:

— Поки що будеш допомагати мені по господарству. Спочатку я з'їм твого братика, а потім і до тебе черга дійде.

Кожного вечора відьма підходила до клітки, мацала пальчики Гензеля крізь решітку та зітхала:

— Довго мені прийдеться тебе відгодовувати.

На щастя, у старої був слабкий зір. Та ще й Гретель вдалося вимастити її окуляри маслом, тож відьма через це бачила ще гірше.

От Гензель просить сестру:

— Дай мені курячу кістку.

Гретель дала братикові курячу кістку. Стала ввечорі відьма мацати пальчик Гензеля, а він і підсунув їй цю кістку.

Розлютилася стара:

— Ти не гладшаєш, а худнеш! От покараю я тебе за це! Розпали піч! — наказала вона Гретель. — Сьогодні в мене буде смачний обід!

Вийшла дівчинка надвір, набрала сирих дров і сунула їх у пічку.

— Ну що, розтопила піч? — з нетерпінням питає відьма.

— Та ніяк не можу зрозуміти, — відповідає Гретель.

— Яка ти нетямуща! Доведеться мені самій перевірити! — сказала відьма.

Та лише вона встигла відкрити застілку, як Гретель миттю штовхнула відьму в середину та зачинила залізні дверцята.

Потім Гретель скоріше звільнила братика з клітки.

Хотіли діти вибігти, як раптом щось упало з печі. Озирнулися Гензель та Гретель і побачили скриньку. Відкрили її, а там — коштовності.

Узяли діти скриньку й побігли геть. Довго вони блукали лісом і нарешті ви-йшли на стежку, яка привела їх до рідного дому. А там зустрів їх батько і сказав:

— Пробачте мені, мої любі дітки, я такий радий, що ви знову вдома. Ваша мачуха зникла, і тепер ніхто не зможе нас розлучити!

Тут Гензель відкрив скриньку:

— Поглянь, батьку! Ці коштовності тепер наші, і тобі більше не доведеться рубати ліс.

Із тих пір дроворуб та його діти жили щасливо і заможного.

Від теплого слова і лід розтає.

Добре ім'я — найкраще багатство.

Шарль Перро

ПОПЕЛЮШКА

Жив колись багатий чоловік. У нього померла дружина, і він оженився вдруге. Та нова дружина виявилася настільки безсердечною і гордою, що іншої такої не знайдеш!

У неї було дві дочки, у всьому схожі на матір. У чоловіка теж була донька — надзвичайно покірлива й ласкава дівчина.

Зла мачуха одразу ж звалила на падчерку всю важку і брудну роботу в домі. Весь час дівчина проводила на кухні, влаштувавшись на мішках із попелом. За це сестри назвали її Попелюшкою.

Одного разу син короля вирішив улаштувати бал. Запросили й сестер Попелюшки. Як же вони зраділи! А бідній Попелюшці тільки додалося турбот: треба було крохмалити спідниці, шити волани та прикрашати комірці.

Убрання для мачухи й сестер замовили найкращій майстрині королівства.

Сестри в усьому радилися з Попелюшкою, адже у неї був дуже добрий смак і ніхто не вмів так майстерно, як вона, дібрати пряжку, приколоти мережива або вкласти локони.

— Скажи, а тобі хотілося б на бал? — запитували сестри.

— Що ви! Хіба мене туди пустять? — зітхала Попелюшка.

І ось настав довгоочікуваний день. Мачуха й сестри поїхали на бал. Дивлячись услід кареті, Попелюшка гірко заплакала. Якраз у цей час до неї заглянула хрещена.

— Чим ти засмучена, дівчинко моя? — ласкаво запитала вона, обійнявши хрещеницю за плечі.— Тобі дуже хочеться поїхати на бал, правда ж?

— О так, дорога хрещена! — тяжко зітхнула Попелюшка.

— Я допоможу тобі,— усміхнулася фея.— Будь слухняною та принеси мені найбільшого гарбуза. І мишоловку захопи!

Коли Попелюшка повернулася, фея торкнулася гарбуза чарівною паличкою, і той ураз став позолоченою каретою.

Потім хрещена випустила з мишоловки мишей і перетворила їх на красивих коней.

— А зі щура можна зробити гарного кучера! — засміялася Попелюшка.

Раз — і щур став поважним кучером із пишними вусами. А ящірок, що причайлися за лійкою, фея перетворила на слуг.

— Усе й готово! — зраділа фея.

— Але на мені така стара сукня... — прошепотіла дівчина.

Тітка торкнулася Попелюшки чарівною паличкою, і просте платтячко

вмить перетворилося на вбрання із золотої парчі.

— А ще, — промовила фея, — я дарую тобі чудові кришталеві черевички! Та пам'ятай: ти маєш піти з балу до того, як годинник проб'є північ! Затримаєшся хоч на хвилинку — і твоя карета знову стане гарбузом, а чарівне вбрання — старою сукнею!

— Спасибі ж за все, моя дорога хрещена! — вигукнула Попелюшка. Сяючи від щастя, вона вирушила до палацу.

Коли дівчина увійшла до залу, всі завмерли від захвату. Скрипки перестали грати, а гості — танцювати.

— Такої чарівної особи я давно не бачив! — прошепотів королеві захоплений король.

— Красуня! — казали кавалери. А панночки роздивлялися сукню Попелюшки, щоби замовити собі точнісінько таку саму.

Принц ні на крок не відходив від прекрасної незнайомки. Він увесь вечір танцював тільки з Попелюшкою і був таким люб'язним, що вона забула про все на світі.

Попелюшка навіть не згадувала про попередження феї і схаменулася тільки тоді, коли раптом почула, що годинник б'є північ. Вона підхопилася і, немов пташка, випурхнула із залу.

Принц хотів зупинити дівчину, але не встиг: прекрасної незнайомки як не було. Лише маленький кришталевий черевичок залишився лежати на сходах палацу. Юнак обережно підняв його і притиснув до серця.

Принц вирішив будь що відшукати красуню і оголосив, що дівчина, якій черевичок буде по нозі, стане його дружиною.

Придворні приміряли черевичок усім дівчатам королівства, але, зазвичай, жодній він був не до ноги.

Дійшла черга і до сестер Попелюшки. О, як старалися обидві сестри натягнути маленький кришталевий черевичок на свої великі ноги! Але він не налазив їм навіть на кінчики пальців.

— А можна й мені приміряти? — тихо спитала Попелюшка.

Придворний посадив дівчину в крісло, підніс до її ніжки кришталевий черевичок, і всі побачили, що той був до міри! Яке ж було здивування, коли Попелюшка витягла з кишені другий, такий самий черевичок, і взула його!

Тієї ж миті на порозі кімнати з'явилася фея-хрещена. Вона торкнулася платтячка Попелюшки чарівною паличкою, і воно враз перетворилося на розкішне вбрання.

Сестри Попелюшки розплакалися й вибачилися за всі образи, що завдали їй. Звичайно, добра дівчина пробачила.

А потім вона вирушила в королівський палац до свого коханого. І вже за кілька днів принц та прекрасна Попелюшка відсвяткували пишне весілля.

ДВІ КИЦІ-СЕСТРИЦІ

Дві киці-сестриці,
Зелені очиці,
Дві киці-сестириці
Схотіли водиці.

Корито стареньке
Стоїть біля хати.
На ньому любенько
Сидять голуб'ята.

Дві киці-сестриці
Про воду забули,
Дві киці-сестриці
Поживу почули.

У них оченята
Горять, мов жаринки:
— Смачні голуб'ята,
Аж котиться слинка!

Плигнули... Та птицям
Вдалося злетіти,
А киці-сестриці
Упали в корито.

В холодній водиці
Нявчать кошенята...
Що, киці-сестриці,
Смачні голуб'ята?

ЗМІСТ

<i>Привіт, друзі!</i>	3
<i>Поради читачеві</i>	4

Я ЧИТАЮ ЗАДЮБКИ

<i>П. Воронько. Кіт в чоботях.</i>	6
<i>В. Сухомлинський. Найгарніша мама</i>	7
<i>Т. Коломієць. Півнева сімейка</i>	9
<i>І. Сенченко. Де сім господинь, там хата неметена.</i>	10
<i>Л. Дяченко. Футбол</i>	12
<i>О. Вишня. Любіть книгу!</i>	14
<i>М. Пригара. Про книжку</i>	16
<i>І. Січовик. Чому черепаха і ворона довго живуть</i>	17
<i>Л. Мозгова. Лічилка.</i>	19
<i>В. Сухомлинський. По одному ковтку — найслабкішим</i> ...	20
<i>За В. Осеевою. У одному будинку</i>	21
<i>П. Воронько. Муха-звір</i>	23
<i>В. Осеева. Помстилася</i>	23
<i>В. Скомаровський. Павучок-лісовичок</i>	26
<i>В. Дуб. Бджілка</i>	27
<i>М. Познанська. Здрастуй, сонечко!</i>	28
<i>Біда. Із журналу «Барвінок»</i>	28
<i>А. Потапова. «Чемний» Миколка</i>	29
<i>М. Білецький. Чому не грає</i>	32

ВІКОНЦЕ В ПРИРОДУ

Осінь

<i>І. Січовик. Жовтень</i>	34
<i>Л. Костенко. Білочка восени</i>	34
<i>І. Прокопенко. Як берізка листя дарувала</i>	35
<i>В. Скомаровський. Непосидько-вітерець</i>	38

Зима

<i>А. Камінчук. Годівнички</i>	39
<i>В. Сухомлинський. Сонячний день узимку</i>	39
<i>В. Кленц. Гостює в нас зима</i>	42
<i>П. Ребро. Ми в зимову славну пору</i>	42

Весна

<i>Олена Пчілка. Гляньте, сонечко сміється</i>	43
<i>За Г. Скребицьким. Їжачок теж прокинувся</i>	43
<i>Веснянка</i>	45
<i>За В. Сухомлинським. Все в лісі співає</i>	46
<i>Олена Пчілка. Весняні квіти</i>	46

Літо

<i>К. Перелісна. Лісова сімейка</i>	47
<i>М. Сингаївський. Лійка</i>	47
<i>К. Перелісна. Сунічки</i>	48
<i>Дятликова кузня. Із журналу «Барвінок»</i>	49

Про тварин

<i>За М. Сладковим. Як ведмедя перевертали</i>	50
<i>За Є. Шимом. Смужки і плямки</i>	53
<i>Ю. Ярмиш. Чого синичка повеселішала</i>	54
<i>І. Соколов-Микитов. Білки</i>	56
<i>В. Сухомлинський. Дивний мисливець</i>	58
<i>П. Стефаров. Димок і Єнотка</i>	59
<i>Г. Майстренко. Акробат</i>	62

ВЕСЕЛІ ХВИЛИНКИ

<i>А. Костецький. Краватка для жирафа</i>	66
<i>І. Січовик. Черевики та чоботи</i>	68
<i>За В. Карасьовою. Чий апельсин більший</i>	70
<i>І. Січовик. Одна сім'я</i>	71
<i>В. Осеева. Сороки</i>	73
<i>М. Стельмах. Забудько</i>	76
<i>Грицько Бойко. Розумники</i>	77

<i>П. Глазовий. Мученик науки</i>	78
<i>За О. Іваненко. Сонечко</i>	79
<i>А. Костецький. Моя кишеня</i>	82
<i>І. Січовик. Комп'ютерна мишка</i>	84
<i>Грицько Бойко. Викрутився</i>	85
<i>Грицько Бойко. Хто кричав?</i>	86
<i>О. Вишня. Федько зошит</i>	87
<i>О. Пархоменко. Норовиста ручка</i>	93
<i>В. Сухомлинський. Як котові соромно стало</i>	94
<i>За Я. Стельмахом. Як ми до Генки ходили</i>	95

ЦІКАВІ ОПОВІДКИ

<i>Міста України. Із журналу «Барвінок»</i>	98
<i>Гори. Із журналу «Барвінок»</i>	99
<i>Ріки України. Із журналу «Барвінок»</i>	99
<i>В. Чухліб. Равлик</i>	101
<i>Н. Забіла. Хто де живе? (Казка-загадка)</i>	103
<i>За Н. Красотою. Нянька</i>	105
<i>В. Чухліб. Гусячий командир</i>	107
<i>В. Осеева. Сині листочки</i>	110
<i>Рудольф Еріх Распе. Пригоди Барона Мюнхаузена</i>	113
<i>Дональд Біссет. Містер Крококот</i>	116
<i>Джанні Родарі. Плутана казка</i>	120
<i>Джанні Родарі. Хвалькувата миша</i>	122
<i>Ю. Ярмиш. Чарівні ліки</i>	125
<i>І. Січовик. Запасливий</i>	136

ЧАРІВНЕ СЛОВО

<i>Лічилки</i>	138
<i>Скоромовки</i>	142
<i>Дражнилки</i>	146
<i>Загадки</i>	150
<i>Жартівливі віршики</i>	156

<i>Є. Бандуренко. Вихвалявся малий Петрусь</i>	156
Тільки сині	157
Гриців жаль	157
<i>А. Динник. Біля плити</i>	158
<i>В. Шаройко. Перейшов</i>	159
<i>С. Воскрекасенко. Проговорився</i>	159
Татків помічник	160
Учителька сказала	160

КАЗКОВИЙ ВОДОГРАЙ

Народні казки

<i>Сонце, Мороз і Вітер. Українська казка</i>	162
<i>Як вовк кожуха собі шив. Українська казка</i>	163
<i>Журавель сватає чаплю. Українська казка</i>	167
<i>Лисиця і яструб. Шотландська казка</i>	169
<i>Чому кіт умивається після сніданку. Литовська казка</i> . .	171
<i>Мишача нарада. Французька казка</i>	173

Літературні казки

<i>Брати Грімм. Маленькі чоловічки</i>	175
<i>Брати Грімм. Пані Метелиця</i>	179
<i>Шарль Перро. Прянична хатинка</i>	186
<i>Шарль Перро. Попелюшка</i>	194

Цікава книга яскравіша
за зірку!

Хрестоматія містить:

- вірші й оповідання відомих дитячих письменників
- казки різних народів світу
- літературні казки
- загадки, скоромовки, лічилки

Хрестоматія допоможе:

- навчитися читати швидко й виразно
- краще усвідомлювати прочитане
- розвинути увагу, пам'ять, творчу уяву
- урізноманітнити дозвілля

ISBN 978-617-09-3328-7

9 786170 933287